

sosyal adalet

9 TEMMUZ 1963 SALI

HAFTALIK SIYASİ GAZETE

YIL: 1 SAYI: 17 FIATI 1 LIRA

REJİME LEKE OLAN

BAKAN : BEKATA

DOVİZ KACAĞCILIGI
İÇİN YENİ KOLAYLIK

TÜSTAV

TİCARET ODASINDA HALKTAN GİZLENENLER

Moskovadaki ideolojik tartışma

SATI KADIN

Mustafa ASLAN

Sivas'ın Susehri köylüğündenmiş. Çıplak bir köy; çevrede ne bir ağaç, ne bir yeşillik... On yaşındaki oğlu odun için üç - dört saatlik yola gider, uçurum kenarında çelimsiz sırtında taşımış odunu. «Allah Allah! Bu köy burada ne arıyor... İnsanlar ne yer, ne içer?» dedirtecek bir yer. İnsanları oraya buraya iş, ekmek aramağa gitmiş Kızlar çok şiddetli kurtlar köye inermiş.

— Bir avuç toprağımız var kendi ekmeğimizi yapmağa yetecek kadar...

Ekmekler açlık gününe cephaneye; istif edilir. Bayat - mayat, can kurtaran... suya batırın mı, yumuşar.

Bir de bir kör Cemal var, köyün ağası... Kel yerin ağası ne ola? Evet ama, gel gör ki, ağa iste; oranın sultanı... Bir karış toprağın dan çıkardığı ekmeklerihap gibi yanyana dizen, Kör Cemal'in toprağında çalışmağa gidiyor. Para dönmüyor ortada, gerçek boğaz tokluğuna bir ayran, çorba... Kör Cemal her şey. Kör Cemal borçlandırır, haczettirir, toprak yüzünden adam vurdurur, «Yıldırım çarptı» diye rapor veririr.

Oturur düşünceye varır Satı Kadın. Sonunda karar verir: «Bu iş böyle sürmez!» Aslında, evin direği, o. Kocası Çelimsiz, utangaç, hastalıklı, çocuksu bir garip.

— Adam, der, bu Kör Cemal'in kahrını çekmez artık. Sen küçük oğlanla kal. Ben yükleri alıp İzmir gideceğim. Bir iş tutunca sana haber yollarım.

İki büyük oğlunu alıp İzmir gelir. Susehri nere? O kapıya baş vurur, bu kapıya baş vurur. İş yok; İzmir Kör Cemallerden kaçan işsizlerle dolu. İki çocukla aç, yersiz yurtsuz Gözü döner bir gün, tren yoluna atar kendini. Görenler kurtarırlar. Kadının biri ona evlerde iş bulur.

Orta okula yerleştirdi çocuklarını. — Benim babam Kör Cemal'in babasının ırgat'ı idi. Ben Kör Cemal'e ırgatlık ettim. Benim çocukları Kör Cemal'in çocuğuna ırgat olmayacak.

Her gün bir eve hizmet etmeğe gider; her gün çamaşır, her gün büyük temizlik... Temelli bir yere kapılmaktan daha yorucu ama daha kârlı... Satı kadına para lazım çünkü. Bir gecekondu kurdu, gidip kocasını, küçük oğlunu aldı, getirdi.

Akşamları karanlıkta yorgun - argın eve dönerken kendisine iş bulan o kadına uğramak zorunda. Orada buluşmaları - kadının deyimi ile «şöyle bir» yıkayılacak, sonra ortalığı «şöyle bir» toplayılacak, parasız... «Dua et bana... Ben olmasaydım...». Gecenin geç bir saatinde ince, uzun bir kadın hayali sıklım sıklım ta oruşuk posası atılmış limon kabuğu örneği, bizim evin önünde, geçer tabiatın armağanı; sütünü yavrusuna ulaştırıramayan, «sığılmış memeleri boş ineğin yuvasına dönüşü» gibi...

«İnsaniyetli» kadın Satı'yı sağar da sağar. Çocuklar okuldan çıktı mı, doğru oraya «Koş çarşıya!» «Bahçeyi sula!» «Oyunları küçük küçük kır!» Ders çalışmak yok. Kadının kocası aynı okulda baş öğretmen. «Merak etme sen, bizim beye söyledim, senin çocuklara sınıf geçirtecek». Çocuklar bahçede çalışır, evin aynı okuldaki oğlu onları balkondan seyredir.

Adamın başı bir gün belâya girdi. İki gün önce soyulmuş bir evin yakınlarında dolaşmasını «şüpheli» görüp yakalamışlar. Üstünde de «hem yaralamağa, hem kapı, vida gibi şeyler açmağa elverişli bir âlet» bulunmuş, polis kendisine dik dik baktığını görünce de ağacın gerisine saklanmış. (Ucu kırık bistüri ile düdüğü yapıyormuş garip. Üniformayı görünce dili

tutulup gizlenmiş). Karakolda araya girdik, kurtuldu Kadın bir şey söylemedi ertesi gün; ama gözleri parlıyordu. Sert yüzünde bir yumuşaklık, herhalde çocuklarını emzirdiği zamanlardan kalma bir yumuşaklık bizim çocuğumuz sessiz sessiz sevdi, ona bir düdüğü verdi.

Çocuklar üçer - dörder dersten takıldı. Anaları dayandı «insaniyetli» kadının kapısına, «Ammma iş bel Birinden kaçarken daha be'âlisine çattık Şehrin Kör Cemalleri köyünkünden betermiş». Bakalım, dedik, sonu ne olacak bu işin.

Kadın şirret... Mahallede çok kişiyi yıldır-mış. Satıyı baskı aracı yapıyor Bizim hanım-dan da hoşlanmamış, yollamaz oldu bize. Her halde, «Çocukların geçirtceğim» diye yeniden söz verdi, «Yalnız, sen de filâncalara gitmeyeceksin» dedi.

Yolda karşılaştık. Pabucunun çamurunu taşa sıyırtmaya durdu. Yaklaştım. Geldim, yanından geçtim Wüz, yüz elli metre boyunca başı eğik, habire çamurunu silkeledi. Dedim «Bu kadın zorda».

Anıtlar toplumların değer ölçülerini gösterir ya... Arjantin'de Eva Peron'un kırk metrelik heykeli yapılmış Eski Mısırdaki Firavunların, Yunanistanda tanrıların koca koca Sfenks eri, heykelleri...

Ben Satı'yı, görür görmez tanıdım. Ulus alanında Atatürk heykelinin önünde omuzunda mermi taşıyordu.

Emeğin kazandığı gün Satı kadının kırk metrelik heykeli dikilmelidir. İnce, uzun gövdenin yanlarında ilk uzun kol sarkıtılmalı, kocaman ellerin yarıkları yol yol çizilmeli, sivri çene ile düz burun yerlerine oturtulmalı, düz alnın altında derine kaçmış, çevresi buruşuk pınarları kurumuş, dikine bakan gözler belirlenmelidir.

EĞİTİM BAKANINA AÇIK MEKTUP

Sayın Bakanım, geçen ders yılı Hasanoğlan - Atatürk öğretmen okulunda öğrenciydim. Ders dışı çalışması olarak bol betik okumam ve şiirler yazmam okul yöneticileri tarafından iyi karşılanmadı. Beni disiplin kuruluna verdiren şiirimi aşağıya alıyorum:

Ben köy çocuğuyum fakirim
Sense kentlisin zenginsin
Bu koşullar karşısında
Bana gelir misin

Sayın büyüğüm ne var suç olacak bu şiirde?... «Sende gizli maksat var deyip çıktılar. Öğrenci örgütü başkanı olduğum için de; Eğitimci ve Yazar Fakir Baykurt'un Yılanların Öcü filminin okulda oynatılmasını sağladım. Bir çok eğitimci ve köycü yazarlarla da tanışık olmam işlerine gelmedi yöneticilerin...

Araya yaz tatili girdi. Dönüşte; okula geldiğim anda beni aratmışlar, vardım. «Hemen burayı terket. Seni Kayseri'deki öğretmen okuluna sürgün ettirdik. Orada uslu dur... İsnilerle uğraşma» dediler... Bir yönetici yetismekte olan bir Türk çocuğuna böyle mi, davranmalı?... Suçsuzdum. Çaresizdim. Tanıdığım büyük kimseler yoktu. İster istemez çıktım, Kayseriye.. Olsundu, Kayseri de benim yurdumdu. Ama, burada olmanın haksızlık olmasıydı, tek arzum buydu.

Hâlde böyle olmadı. Kayseriye vardığım andan itibaren, bu kere de buranın müdürü takti kancavı. İlk andan itibaren, Rastcele: «Sen buraya boşuna gelmişsin. Burada ders ezberleyenler okur. Sense vazı - mazı vazıyorsun. Buraya geleceğine, asıl memleketin Rusya'ya gitmeliydin» diye fahrik ettiler.

Türkiye ve onun köylerinde görev almak isteyen, meslek aşkıyla yanan bir öğrenciye reva görülen davranış bu mu olmalıdır?

Ben, Atatürkçü ilerici bir öğrenciyim. Okul müdürü ise Atatürk ilkelerine karşı birisil Bana düşmanlığı buradan geliyor. Atatürkçüleri susturmaya çalıştığı bu konuda yeteri kadar tank olur sanıyorum.

Adresime gelen Yön, Vatan gibi gazeteleri yırttığını; Yeni İstiklal'i, Toprakı da sahiplerine eliyle verdiğini -cümle âlem bilir. Ayrıca bavulumda bulunan; Makal'm Başaran'ın, A. Ne.

Bu seslere kulak verilmelidir

sin'in yapıtlarını da elimden almıştır.

Bu durumlara Nisan, 1963 e dek sabrettim. Sonunda ilgili illere bu durumları anlatmağa uğraştığım bir sırada, süresiz farda ayırdı beni. Çektim geldim memleketime.. Arkadan gelen mektuplarda da yatılılık hakkımın, okuma hakkımın elimden alındığı yazıldı...

Ben okumak, öğretmen olmak ve memleketimiz için çalışmak isteyen bir gencim. Daha gençken bu olanak, suçsuz yere neden elimden alınsın!... Herkes gibi okumak benim de hakkım.

Sayın Bakanım, durumumu ele alırsanız ve olayı izlerseniz haklı olduğum meydana çıkacaktır. O zaman ben de okuyacak ve ömrümün sonuna değin bu memlekete hizmet edeceğim.

Atatürk ilkelerini anlatmak ve köylümüze ışık tutmak istiyorum. Bunlarsız sakat bir insan olacağım bu toplumda... İlgilerinizi bekler, hürmetlerimj sunarım...

Öğrenci

İsmail GENÇTÜRK

MEZARLARINDA YAŞAYANLAR

Necmi ÖNUR'un

18 memleket röportajı ve Abdi İPEKÇİ'nin önsözü ile yayınlandı.

Bütün kitapçılarda

Genel dağıtım: Minnetoğlu İst., Ankara dağıtım: Akba.

sosyal adalet

HAFTALIK SİYASİ GAZETE

9 TEMMUZ 1963

YIL: 1. SAYI: 16

FIATI: 100 Kuruş

İmtiyaz Sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden Mesül Müdür

Cemal Hakkı SELEK

Umum Neşriyat Müdürü Kemal SÜLKER

Teknik Sekreter: Erdoğan ÖZER

İDAREHANE Cağaloğlu, Molla Fenari sokak No: 30-32 (Vatan Matbaası) Tel: 229315

ABONE: 3 Aylık 10 lira
6 Aylık 20 lira
1 Yıllık 40 lira

Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir İLÂN: Beher sütunda santimetresiz 25 liradır. Renkli ilânlar özel tarife tabidir. Dizildiği ve basıldığı yer: Vatan Matbaası - İstanbul

HAFTANIN OLAYLARI

PARTİLER

Rejime leke olan Bakan: Hıfzı O. Bekata

Yeni Sosyal Anayasanın getirdiği ilkeler karşısında en beceriksiz bakan hiç şüphe yok ki bugünün İçişleri Bakanı Bekata'dır. Bekata, demecileri ve tutumu ile rejime ayak uyduramadığını her hâliyle göstermektedir. Son olarak ortaya attığı Kürtçülük hareketiyle ilgili tevkifleri açıklarken üç kişi nin hangi partiye üye olduğunu da açıklama gereğini duyması (ki iki si partilidir, biri sözlü edilen partiye üye değildir) Bekatanın Bakan soru münü taşımayacak kadar ehliyetsiz olduğunu göstermektedir.

Türkiye İşçi Partisi Merkez Yönetim Komitesi, Bekatanın bu devlet adamına yakışmayan tutumu üzerine Başbakan İsmet İnönü'ye bir protesto telgrafı gönderdi. Telgraf metni şudur:

Sayın İsmet İnönü
Başbakan

Ankara

İçişleri Bakanının Kürtçülük isnadı ile tevkif edilen oniki sa nıktan dokuzunun partili hüvi yetlerini belirtmediği halde sanıklardan yalnız üçünün Türkiye İşçi Partisi üyesi olduklarını açıklaması ve bunların Komünist olduklarını ileri sürmesi, buna lü sum duymuş olması, mumalley - hin partimiz hakkında kötü duy gu ve düşünceler beslediğinin ve partimizi halka şüpheli bir te - şekkül olarak göstermek kast ve gayretiyle hareket ettiğinin açık ve yepyeni bir delildir. İçişleri Bakanı üstelik gerçekleri olduğu gibi de aktetmemiştir. Parti - misiz üyesi olan sanıklar üç değil ikidir ve bunların Komünistlik - ten mahkûmiyetleri de yoktur. İçişleri Bakanının Beyaz Saray ve Gültepe tecavüzleri karşısında pasif davranması, mütecavizleri bugüne kadar Adaletin pençesine teslim etmemiş olması ve bu teca vüz olaylarından sonra basına zatı devletlerince de bilinen de meci vermiş bulunması, mumal leyhin partimize karşı olan tutu münü ortaya koymuş, tarafsızlı ından şüphe etmemize yol aç mıştır. Bakanlık sıfat ve sorumlu luğunu taşıdığı sürece, her Ba - kan partilere ve yurddaşlara eşitlikle muamele etmek ve tarafsız davranmakla mükelleftir. Bun - dan dolayı İçişleri Bakanının yu karda arz edilen ve Anayasamızı ihlâl eder mahiyette olan açık lamasını halk efkârı ve zatı dev letleri nezdinde şiddetle protesto etmeği muhalefet vazifemizin ve Anayasaya bağlılığımızın netice - si saydığımızı derin saygılarımız la itilâna arz ederiz.

Türkiye İşçi Partisi
Merkez Yönetim Komitesi

CHP. de beliren yeni huzursuzluk

21 Mayıs olayları üzerine CHP. de yeni bir huzursuzluk belirdi. Uzun yılların tek partisi, uzun yılların iktidar partisi, Fikir Partisi olarak görünüyordu ve bu niteliği ile seçimlerde donmuş sayılacak miktarda oy topluyordu. 27 Mayıs'tan sonra CHP. il

Nihat Erim

lerde beliren umutlar kısa bir süre sonra suya düştü. Artık partizan idâreye dönülemezdi. Kütle partisi olarak A.P. nin ortaya çıkması, CHP. yi tek başına iktidara getirmeyi önledi. Birinci koalisyon, ikinci koalisyon, 22 Şubat olayları, 21 Mayıs hareketini getirdi. CHP. lilerin alt kademelerindeki isteklerle üst kadrodaki tutum birbiri ile çelişiyordu. A.P. ye akan bütün gayri memnunlar, bu partinin lider kadrosuna içine sızan kinci ve intikamcı, sömürücü bir avuç insanın etkisi ile gerçek bir halk partisi olma niteliğinden uzaklaştığı için, bir türlü tam min olamıyordu. Bu çabalar da CHP nin yeni çıkış yolları aramasına yol açıyordu.

21 Mayıs hareketinden sonra görüldü ki CHP. içinde, demokratik düzene karşı baş kaldırarak akımlara destek olacak insanlar vardır. Bu tutum, A.P. nin bir kısım yöneticilerini Anayasaya aykırı gidişle suçlama yolunu da tıkayacak kuvvette idi. Bu da CHP. de gelişen huzursuzluğu arttırıyordu.

Arap saçı

Halk, emeği ile yaşadığı kitleler CHP. nin kendine mal etmeye çalıştığı bütün ilkelerin gerçek savunucusu idiler. Halk ve emekçi kitleler inkilâpçı idi, devletçi idi, fakir, müliyetçi idi, bu ilkelerin cumhuriyet rejimi içinde ve Anayasayı hayata geçirerek gerçekleşmesi yoksul halkın baş isteği idi. Ne var ki CHP. Anayasaya aykırı kanunları kaldırma gücünü kendisinde görmüyordu. Anayasanın hemen hiç bir maddesi gerçekleştirilememişti. Bunun sorumu CHP lideri ve Başbakan İnönüye yükleniyordu. Halk bugünkü gidisten memnun kalmayınca, aldatıcı sloganlar ve demagoji oyunları ile ortaya çıkan bir kısım A.P. linin gerici ağına düşüyordu. Bunu göre bilen CHP. liler, partide islahat isleme yolunu tutuyor. Anayasanın öngördüğü ekonomik kalkınma istemine yanasıyorlardı. Bu da mevcut huzursuzluğu daha da arttırıcı bir nitelik taşıyordu.

Netekim, işler arap saçına dönmünce CHP genel sekreterliği bu ay sonunda II Başkanlarının toplantıya çağırılacağını açıkladı. Öte yandan 21 Mayısçılara güç verdiği iddia edilenlerden 25 kadar senatör ve milletvekilinin tasfiyesi için bir Temizleme Komisyonu kuruldu. Geçen Kurultavda yapılan bir operasyon gibi tehir edilen Kurultay toplantısı yine bir operasyona gidileceği anlaşıldı. Memleketin bu en eski ve tecrübeli partisi, Anayasayı tamastam, eksiksiz uygulamayı dâve edinemediği için daha çok eriyeyeceği ve güçsüzleşeceği benziyor. Kütle zinde ve Anayasayı gerçekleştirecek ileri bir parti içinde birleşmenin bilincine ermek üzere.

Avni Doğan

A. P. deki çöküntü

Son seçimlerde çok oy toparlayabilmesine rağmen ciddi bir parti olma hüviyetini kazanamayan A.P., lider kadrosuna girebilen gerici ve intikamcı bir grupun tahrikleri ile, her ataktan sonra biraz daha geri çekile çekile bir ruh çöküntüsüne uğradı. Partiden ayrılanlar, yöneticiler kadrosunda yer alan bir takım Anayasaya ayak uyduramayacak anlayıştaki elemanlar yüzünden partideki durumu açıkladıktan sonra yeni bir anlaşmazlık ortaya çıktı? Mahalli seçimler yapılabilecekti ve tasarı Meclise verilmişti. A.P. bütün seçimler için çoğunluk sistemini savunuyordu. CHP. buna karşıydı. Bu çatışma, A.P. ye yeni bir darbe olabilirdi. Konuyu kesin bir karara bağlamak için AP. Temsilciler Meclisini 15 Temmuzda toplantıya çağırıyor.

Derde derman değil

A.P. ye oy vermiş kitleler gayri memnun halk kitleleri idi. Eğitilmiş ve örgütlenmemiş kitleler yıllardanberi alıştırılmış oyalayıcı ve sadece duygulara hitap eden kandırıcı sözlerin baskısından henüz keşinlikle kurtulamadığı için AP. den aç midesine derman, düşük ücretlere güç bekliyordu. Oysa Anayasa emri ile yaşayan halkın insanca yaşamasını sağlayacak ilkeleri getirmişti. AP. de işe devrimlere karşı ve Anayasaya giren ilkelere bağlanmamış bir takım çıkarıcılar köprü başlarını tutmuştu. Bu bakımdan umudunu A.P. de bulanlar yine aldanmaktaydılar. A.P., Atatürk inkilâplarına ve 27 Mayıs'a bağlılığını yürekten söylemeyen bir avuç insanın yanlış yoluna dökülmüştü.

Hakikat beliriyor.

Emekleri ile yaşayanlar, Anayasanın gerçekleşmesini istediği ilkelerin yürekten savunucusu olan partinin hangi parti olduğunu elbette yakın gelecekte öğreneceklerdi. Emekleri ile geçinmeyenlerin yöneticiler kadrosunu doldurduğu partiler yerine bütün kademelerinin en az yarısının bilfiil emeği ile geçinmeye çalışan insanlara ayrılmış bulunduğu Türkiye İşçi Partisine yöneldiği de görülmüyordu. Ancak henüz çıkarıcılar ve sömürücü grupların ağır baskısı kırılmadığı için bu yöneliş açığa vurulamıyordu. Bu bakımdan kütle ile bağı olmayan yöneticilerin elinde ihtiyaca cevap veremeyecek bir duruma düşen A.P.deki moral çöküntüsü, tedirgin CHP. de yeni umutlar doğuruyordu.

DURUŞMALAR

Mamaktaki Duruşmaların Getirdikleri

Mamaktaki Muharebe Okulunda Ankara Sıkı Yönetim Komutanlığının 1 numaralı mahkemesi, tanıklar dinlendikçe gerçekleri ortaya daha iyi koyuyor. 21 Mayıs olaylarının sanıklarının niyetleri, tanıklarında sözleri eklenince daha açıklıkla anlaşılıyor.

Bu arada 21 Mayıs öncesinde adına Koordinasyon Heyeti denen bir teşekkülün meydana getirildiği anlaşılıyor ve bu heyetin toplantılarına Naci Şensoy Cihad Abaoğlu, Sezai Okan, Muzaffer Yurdakuler, Orhan Erkanlı, Selçuk Atakan, Keenan Esengin, Avni Doğan, Velâi Sungur, Bedii Faik ve Sıtkı Ulayın katıldıkları anlaşılıyordu. Tabii Senatör Muçip Ataklı da tanıklık etmiş ve böyle bir toplantıdan haberi olmadığını söylemişti. Meşru yoldan iktidara gelmek için Atatürkçü bir partinin kurulması üzerinde fikir teatisinde bulunduğu belirtmeye çalışıyordu.

Mucip Ataklı

Herkes, her türlü şahsi anlayışını «Atatürk» ilkelerine bağlamak hevesindedir. Oysa Atatürk, Milli Kurtuluş Savaşını başarıya götürmüş anti kapitalist ve anti emperyalist bir görüşün ilk ulusal lideridir. Onun bu yoluna dönülmeden söz edilecek bir Atatürkçü Parti, ne derde deva olabilir, ne de eğermen çevrelerin süregelen saltanatı na Anayasayı uygulama yoluyla son

ANMA

Amerikanın özgürlük günü

Amerika Birleşik devletlerinin özgürlük ve bağımsızlık gününü geçen perşembe günü idi. Yıllarca önce bağımsızlığa kavuşmak için girişilen mücadeleler zaferle sonuçlanmıştı. Bu büyük gün münasebetiyle Amerika Birleşik devletlerinin Ankara Büyükelçisi, Çan kayadaki evinde saat 11 de bir resepsiyon düzenledi. Bakanlar, kor diplomatik ve partiler ileri gelenleri davet edilmişti. Davet edilenler arasında Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar ve Genel Sekreter Kemal Sülker de vardı. Aybar, bu nazik davete katılmak için Sülkerle birlikte İstanbuldan Ankara'ya gitti ve Büyükelçilikte çok yakın ileri gördü.

TICARET

Döviz kaçakçısına yeni kolaylıklar

Yeni Dış Ticaret Rejiminin hazırlıkları eşnasında, I.G.M. İhracatı Geliştirme Merkezi ile Maliye Bakanlığı ve Odalar Birliği, ihracatta tescilin (yani ihracat malı fiyatının kontrolünün sağlıyan muamelenin) kaldırılması için prensip anlaşmasına varmışlardır. Tuhaf olmasına rağmen, ortaya bu fikri atan, Maliye Bakanlığı olmuştur. Büyük miktarda dövizin memleket dışına kaçmasını sağlayacak olan böyle bir kararın, I.G.M. tarafından yapılan etüdler sonunda, bu mahzurlara rağmen, tatbiki istenen yeni serbest rejimin, çok daha faydalı olacağı kanaatini ileri sürmüştü. Odalar Birliğine müracaat edildiğinde, özel sektörün kalesi olan bu müesseseye, ihracat fiyatını kontrol eden sistemin kaldırılmasının uygun olduğunu söylemişti. Bu arada İzmir Ticaret Odası, bütün ihracat fiyatının kontrolüne devam edilmesi ni istemişti. İhracatımızın yüzde 30 unu teşkil eden tütün-mahsülünün, ihracatında tescil mecburiyeti kaldırıldığı takdirde, memleketimizin çok büyük zararlara uğrayacağını ileri sürmüş ve bunun gerekçesini de bildirmişti. İzmir Ticaret Odasının bu görüşü müzakerelere katılanlar tarafından da haklı görülerek buna benzer maddelerin araştırılmasına geçilmişti.

Körüklenen kaçakçılık

Geçen Perşembe günü ilân edilen yeni dış ticaret rejimi, hükümetin bu prensip kararını kabul ettiğini gösteriyor. Tütün, Fındık, Tiftik, Pamuk gibi maddelerden başka bütün mallarda tescil mecburiyeti kaldırılmıştır. İhracatta lisans ve tescile tabi maddelerin sayısını yeniden ve mühim ölçüde daraltmak, döviz kaçakçılığını geniş ölçüde kolaylaştıracaktır. Hele haşırak ve deri gibi maddelerin serbest bırakılması, bu işi körükleyecektir.

Bilindiği gibi, bu iki madde, döviz kaçakçılığına en yakın olan mallardır.

İhracatta geniş bir şekilde tescil mecburiyetinin kaldırılması, uzun yıllardan beri ihracat maddeleri için tescil muamelelerini yürüten İhracatçı Birliklerinin hiç bir fonksiyonu kalmayacağını göstermektedir. İhracatçı Birliklerin ortadan kalkması kontrol sistemini büsbütün aksatacaktır.

İtiraz hakkı yok

Şimdiden sonra döviz kaçakçılığına tevessül eden ihracatçılar, ihracat edebilecekleri maddelerin fiyatlarını düşük göstererek, Yurda girmesi için dövizlerin, İsviçredeki bankaların kasalarına akmasını sağlayacaklardır. Kontrol kalktığı için hiç bir mercinin, ihracat edilen malın fiyatına itiraz hakkı olmayacaktır. İhracatçı, malı dilediği fiyata ihracat etmek özgürlüğüne sahiptir. Maliye Bakanlığı uzmanları iş isten geçtikten sonra, tüccarların hesaplarını kontrol edebileceklerdir.

Hele pamuk maddesinde, 90 gün vadeli pamuk satışlarında ve denin bitiminde mal bedelinin tamamının tekiye edilmesi ile ilgili olarak, şimdiye kadar istenen banka garantisinin kaldırılması işi büsbütün çığırından çıkacaktır. Avrupa'da kurulacak paravan firmalar, peşî suretle iflâs

derek, Türk ihracatçılarına olan borçları ödeyemeyecek, dövizlerin yurtdışı kalmalarını sağlıyacaklardır.

Örnek mi istersiniz? Geçen hafta mahkûm olan Hocstrasser Firmaasının sahip ve müdürleri, ihracat ürünleri fındık bedellerini yurda sokmamak için, muvazaalı şekilde kurdukları İsviçredeki, Mercantil Bankasını, hileli şekilde iflâs ettirerek, dövizlerin yurda geri gelmesini sağlamışlardır. Onlar 15 şer yıla mahkûm oldular, yurdumuz da milyonlarca liralık dövizden mahrum oldu.

Kemerleri sıkalım

Yeni rejimi açıklarken, Ticaret Bakanı 'Tek çıkar yol, azami tasarruf ve gene azami istihsaldir. Bu yolda girişilecek çabaya büyük kütle, küçük kütle, geçim endeksi geçim seviyesi gibi sıralamalar istisnasız katılmadıkları' diyerek Türk Milletinden kemerlerini sıkmasını istemiştir. Kaçakçılara her türlü kolaylığı gösterirken, Türk milletinden fedakârlık istemek garip bir zihniyetin kurbanı olmaktadır.

Dış ödeme dengemiz yıllardan beri açık vermektedir, kalkınma hızımızı arttıracak sağlam bir dış ödeme bilançosu herhalde serbest bir ihracat rejimi ile sağlanamaz.

M. GABBAY

Ticaret odasında halktan gizlenenler

2 Temmuz 1963 tarihli Yeni İstanbul gazetesinde çıkan bir yazıda, şehrimiz Ticaret Odasında tasfiye yapıldığı haberi verilmekte idi. Muhabir tasfiyenin şunu hakkında Oda Reis Vekilinin bilgisine müracaat etmiş. Vekil, kaç kişinin tasfiye edildiğini açıklamaktan kaçınmış ve 'Bu mesele Odanın bir iç meselesidir' demekle yetinmiş. Yani, memur tasfiyesi işi Odanın bir iç meselesi, bir aile meselesi olduğu için halk oyunu ilgilendirmez demek istemiş.

Yalnız Ticaret Odası Başkan Vekili değil, bizde bütün idareciler, başında buldukları resmi teşekkülleri babalarının çiftliği saydıkları için bu teşekküllerde olup bitenleri basının yazmasını istemezler ve yazılanlara da sinirlenirler.

İdareciler bunda bir dereceye kadar haklıdır. Zira, 600 yıllık imparatorluk an'anelerini 40-50 yıl içinde değiştirmeye imkân yok.

Kullarım!

Osmanlı İmparatorluğu devrinde, devlet sadece devlet değil, bütün imparatorluk ülkesi padişahın malı sayılırdı. Tabii a nın, vatandaşın adı 'kullarım' idi. Tabii resmi müesseseler de hep bu zihniyete göre idare edilmekte idi. Memurların hiçbir hakkı yoktu. Memur, ağzı var, dili yok bir 'yaratık' idi.

Bugün, 40 yıllık cumhuriyet idaresine ve az çok modern anlayışa uygun bir memurun kanununa rağmen tatbikatta bu anlayış değişmiştir. Bu itibarla, Ticaret Odası Başkan Vekilinin de Odayı babasının çiftliği saymasından daha tabii bir şey olamaz. Hattâ, burada, Başkan Vekili lehinde zikredilecek bir olay daha var. Bu da, Odanın, bugüne kadar, her türlü halkoyu ve basın kontrolü dışında bırakılmış olmasıdır. Filhakika, basın serbestisinin fiili bir gerçek haline geldiği son 15 yıl içinde resmi ve yarı resmi, özel ve tüzel bütün kişiler basının sıkı kontrolü altında tutulmuş

bu halde Oda meseleleri hiçbir şekilde basına intikal ettirilmemiştir ve ettirilmemektedir.

Ortaçağ şatosu

Halbuki, 35.000 kadar İstanbullu tüccar ve sanayicinin paraları idare edilen, aşağı yukarı 15 milyon lira bütçesi ile bir Kamu Tüzel Kişisi olan 250 memurlu bir müessesenin basının kontrolü dışında bırakılmaması gerekirdi.

Odanın 110 kişilik bir meclisi vardır. Bu Meclis, Büyük Millet Meclisinden sonra Türkiyede üye adedi en kabarık olan bir meclistir. Üstelik bu meclis memleketin iş adamlarını sinesinde toplayan ve bu sıfatla de iktisadi ve ticari konular da en büyük ihtisas meclisidir.

Hatırlatıyoruz

Oda Meclisinin her ay, 'ayın' tazaman, bazan da olağanüstü toplantıları olur. Bu toplantılarda bir çok meseleler konuşulur, tenkitler yapılır, kavgalar, hı ziplenmeler olur, hiçbirisi basına aksetmez.

Oda memur kadrolarında değişiklikler olur, adam kayırmalar olur, ne idiği belirsiz adamlara yüksek maaşlar verilir, adam atılır, adam alınır, fakat bunların hiçbirisi gazete sahifelerinde yer almaz. Memleket gazeteciliği için ciddi üzüntü duyulacak bir olaydır bu...

Bu girizgâhı yaptıktan sonra Oda Reis vekili beyefendinin sözlerine geçebiliriz.

1) Tasfiye edilenlerin sayısını açıklamaktan çekinmiştir. Bu hal bile bu işte bir bit yeniği olduğunu gösterir. Öyle ya... Bit yeniği olmazsa idi reis vekili bey: 'Yetersiz görüldükleri için şu kadar memur tasfiye edilmiştir.' diyebilirdi. Fakat bunu diyememiştir.

2) Diyememiştir, zira, habere göre, ayrılanlara tazminat verilmiştir ve hepsi 'güya' kendi istekleriyle ayrılmışlardır. Burada da bir bit yeniği olsa gerek. Zira, tazminat verilenlerden istifa taahhüdü alınmıştır. Bu mekanizma olmadan memurları Odadan ayırma imkânı yoktur. Bunun pek çok misali mevcuttur. Burası Ticaret ve Sanayi Odasında, Ankara Ticaret ve Sanayi Odasında, Adana Ticaret ve Sanayi Odasında, İstanbul Ticaret Borsasında umumî kâtiplerin bir zamanlar işlerine son verilmişse de bu zevat Devlet Şurasında açtıkları dâvâları kazanarak geriye gelmişlerdir. İstanbul Ticaret Odasında aynı memur iki defa Odadan kovulduğu halde iki defasında da Danıştay kararile görevine iade edilmiştir. Buna rağmen, memura, dâvâ süresine ait birikmiş maaşları verilmek istenmemiştir. Bunun üzerine, memur, parayı vermek istemeyen idare Heyeti üyelerini kanun yoluile tehdit ederek parasını alabilmiştir. Fakat, bu sefer de bu memurun karısının derecesini küçültmüşlerdir. Bayan derhal Danıştaya baş vurmuştur. Mahkeme tehirli icra kararı vermiştir.

İşte bütün bunları bilen Oda idarecileri, Odadan ayrılmalarını istedikleri memurlar üzerinde baskı yaparak onları tazminatla istifaya zorlamışlardır.

Oda değil sır küpü

Yukarıda verdiğimiz misaller Odalarda ne büyük haksızlıkların olduğunu, memurların şeref ve mevkiilerinin her an nesih

tehdit altında bulundurulduğunu açıkça göstermektedir.

Ve Oda Reis Vekili tasfiye işlerine Odanın bir iç meselesi adını vermektedir.

Sayın reis vekiline şunu hatırlatmak isteriz:

Oda, vekil beyin babasının çiftliği, Oda memurları da bu çiftliğin usakları değildir. Bugün bir aile içinde geçen bir olay bile basına konu oluyor da Oda gibi âmme hizmeti gören bir teşekkülde cereyan eden olaylar neden konu olmasın?

Kaldık, basının Oda meselelerine parmak basması zamanı çoktan gelmiş, geçmiştir bile.

Oda meseleleri bir kaç kişinin meşgul olacağı meseleler değildir, halk oyununu meseleleridir. Oda, her yıl tüccardan aıdat, harç ve sairé olarak milyonlarca lirayı Kanun Zöruile almakta ve sarfetmektedir.

O halde? O halde, kanun zorile tüccardan alınan paraların sarfı şeklini halk oyununun bilmesi gerekir.

Odada memur, şef, müdür maaşları arasında fark var mıdır? Bu farklar nereden gelmektedir? Oda adına her ay Ankaraya mutademi kimler gitmektedir ve bunlar ne kadar harcırah almaktadırlar? Tâ-yinler hangi esaslara göre yapılmaktadır? Terfiler nasıl olmaktadır? Kotalar nasıl hazırlanmaktadır? Çeşitli konularda Odanın görüşleri nelerdir?... Bunlar gibi de ha bir çok meseleler memleket ekonomisini umumiyesini şiddetle ilgilendirilmektedir...

G. SARIÇEİ

Suat Hayri Ürgüplü

Ürgüplünün Raporu

Sovyetler Birliğinde Türk Parlâmento heyetine başkanlık ederek geniş bir inceleme yapan Senato Başkanı Suat Ürgüplü'nün, gezi intibaları hakkındaki raporu tamamladığı anlaşılmaktadır. Ürgüplü hem hükûmete, hem de Parlâmentoya birer rapor sunacak ve Türk - Sovyet münâsebetlerinin yarınına etki yapacak görüşlerini belirtecektir.

Geçen hafta içinde Sovyetlerin Ankara Büyük Elçisi Bay Rijiv, Başbakan İnönü tarafından kabul edildi. Başbakan, Rijova Türk Parlâmento heyetinin Sovyet makamlarından ve Sovyet halkından gördüğü yakın ilgiden hükûmetin müteşekkiri olduğununun tebliğini rica etti.

Bu temasın da iki komşu devlet arasında eski dostluğun başlamasına yol açmış olduğu Ankara siyasi çevrelerince ileri sürülüyor.

NE DEDİLER, NE DİYORUZ?

Atay ve C.H.P.

Imam Hatip okulu mezunları- nın ilk üç aylık bir kurstan sonra ilkokul öğretmenini tayin edilecekleri haberini ele alan Falih Rıfkı Atay bu haberin doğruluğuna inanmak istemediğini belirttikten sonra, «Bu, medrese devrinin sü- ran okulları sistemini almak, yani devrimler öncesi devri yeniden bu topraklara kök saldırmak»-tır, diyor. Söz konusu öğretim kadrolarının gerici ellere verilmiş olduğuna işaret le «Şimdi gerici zihniyetin yetiştir- diği, başta Atatürk ve Atatürkçü- lük, sonra Batı medeniyeti düşman lığı eline halk çocuklarını teslim edeceğiz. Yılda binlerce, on binler ce gerici cihatçıları üreteceğiz. Nedir bu hal?» diye soruyor.

Bu vesile ile CHP. «İktidar kli- gi»ni D.P.'nin 1950-1960 arasında kullandığı devrimlerden tavizcilik ve «Gericiliği okşama» politikasına baş vufmakla suçlandırıyor, ve «r nekler veriyor. Bu «İktidar klifi» sözcülerinden biri gazetenin idare hanesinde «Hani Menderes'in Ana doluya saldığı elli beş bin yobaz yok mu ağabey, onları biz kullana cağız artık!» bile demiş.

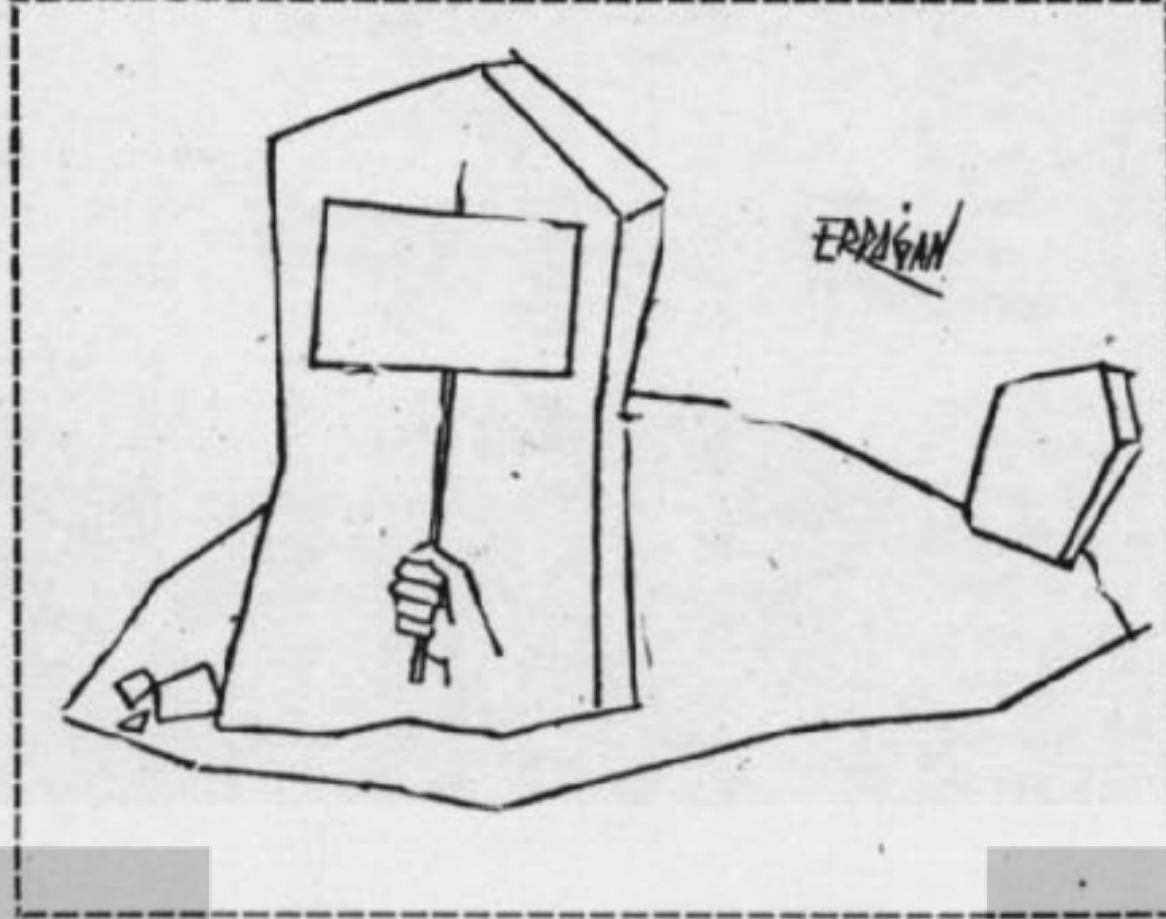
Atay endişe ve şikâyetlerinde yerden göğe kadar haklı. İmam Ha- tip okulu öğrencileri şimdiden mem leketteki her ileri hareketin ve kişi nin karşındalar. Eski medresecile rin «İstemezük!» diye baş kaldırma ları rolünü şimdi bunlar oynuyor, veya bunlara oynatıyorlar. Bir de bu kafada olanların eline Türkiye- nin geleceğini hazırlayacak çok genç nesillerin teslimi gerçekten ür külecek bir davranış. Ne var ki CHP. devrimlerden tavizciliğe ve gerici- liği okşama ya şimdi başlamış- tı. Tek parti devrinde memleket meselelerinin serbestçe tartışılması yasaklarken, bütün ilerici hare- ketleri mülüm damga ile dam- galayıp sustururken, Anadolu'da ta rikat hareketlerinin gelişmesine, ma halle okullarının faaliyetlerine göz yumarken, türbelerin ziyaretlere a çılmasına izin verirken bugünün to humları ekilmiş, bugünkü duruma getiren yola girilmiş oluyordu. Fa- lih Rıfkı Atay «Artık bu partiyi de iktidar için iktidar dâvasında öteki- lerden fazla ayırmaya lüzum olma- dığını söyleyenlere hak vermek lâ zım geliyor» diyor. Doğru. Ama bu çoktan böyle oldu.

B.H.

Biraz da işçiler kendileri yarışsa

Vecihî Ünal fıkralarından birini de bilmiş bir ağabey edası ile sendikacılara siyaset dersi ve riyor ve küçüklere bir şey öğrettilir ken büyüklerin çoğu zaman kullandıkları bir usulle onları pohpohlaysa rak görüşünü telkine çalışıyor. «Şu gerçek, aydın sendikacıların beyni ne ve gönlüne yerleşmiştir, diyor. Bir memlekette çalışan, çalıştıran dan çok daha fazladır. O halde, hür ve genel seçimlere dayanan çok par- tili demokratik düzen devam ettik- çe, her şahsın bir oy hakkı olduğuna göre, siyasal partiler emekçileri elde etmeye çalışacaklardır. Aksi takdirde, muhalefette iseler iktida ra geçemeyecek, iktidarda iseler dü- geceklerdir. O halde mesele şundan ibarettir. Emekçileri sendikalar için de toplayıp çıkarlarının bilincine vardırarak ve emekçi topluluğu ola- rak hiç bir partiye angaje olma- mak.»

İşte «Aydın sendikacılar» bunu kavrayıp ona göre hareket ettikle-

ri içinmiş ki işçilerle ilgili son ka- nun tasarısını Meclis'e getirildiğis- de «Bütün siyasal partiler birbiri- riyle yarışa girmişler» (Oysa bizim hatırladığımız göre milletvekilleri toplantıyı bırakıp gidiyorlar, tasarı- ların görüşülmesi yarıda kalıyor - du).

Ünal devam ediyor: «Hür ve genel seçimlere dayanan çok parti- li demokratik hukuk devleti düze- ni devam ettikçe siyasal partiler arasındaki emekçi topluluğu lehi- ne yapılan bu yarış hızlanacaktır.»

Tut ki öyle olacak. Ama yine de, emekçi topluluğu bu siyasal ya- rışta hep baskasının atı üzerine oy- nuyacağına, kendi atını yarışa sok- sa nasıl olur? Baska partileri kazan- dırıp da sonra onlardan isteklerde bulunacağı, bekleyeceği, yerde ken- di partisini kazandırıp da doğrudan doğruya hükümet sürse ne olur? Biraz da çalıştıranlar, çalışanların partisinden dileklerde bulunsalar? Yoksa bu memleketin emekçileri memleketi idâreve ehil mi deñiller?

Ama aslında Ünal'ın derdi baş- ka. «Bir ülkede özel teşebbüs ne kadar kuvvetli olursa hür sendika- cılığın da o derece güç kazanacağı- nı kavramak» gerekmiş. «İki si- nif birbirini tamamlayıp aynı pa- ralel üzerinde gelişecekmiş. Ya e- mekçilerin kendi partisiz iktidarı ka- zanır da devlet sektörü ile özel- kisileri zengin etme politikasına son verir, emekten yana ve emekçin iş- tirâki ile bir devletçilik uygularsa? İşte bütün mesele bundan ibarettir.»

B.H.

Onlara göre toprak meselesi

Zeki Sofuoğlu son zamanlarda toprak reformu konusu ile pek ilgili. Üçtür bu konu üze- rine yazıyor. Bütün endişesi, tahmin edileceği üzere, büyük top- rak mülkiyetinin parçalanmaması, yani fakir köylüye toprak dağıtıl- maması. Tabii Sofuoğlu bunu bu kadar açıkça söyleyemiyor, söyleye- mediği için de bir takım «hoş» id- dialar ileri sürüyor. Hükümetin ha- zırladığı kanun tasarısını beğen-iyor, çünkü bu tasarıda «Topraksız köylüyü toprak sahibi yapmak gaye- sini güttüğü gibi... İşletmecilik yö- hünden verimsiz olan küçük toprak- ların birleştirilerek tek sahipli işlet- meler haline getirilmesi de derpis- olunuyormuş.

Aynı verimlilik, rantabilite ge- rekçisiyle büyük toprakların sınırla-

nıp, geri kalanının köylüye dağıtıl- masını da doğru bulmuyor Sofuoğ- lu. «İstihsal darbelenerek sefalet u- mumleşir»miş. Oysa gaye, rantabi- liteden gayri bir de «daha adil bir sosyal düzen kurmak»mış. İşler bi- raz karışıyor, değil mi? Hem büyük toprak mülkiyetini sınırlayıp kala- nını köylüye dağıtmıyacaksın, hem küçük toprak parçalarını birleştirip tek sahipli yapacaksın, hem de top- raksız köylüyü toprak sahibi yapa- rak daha adil bir sosyal düzen kura- caksın! Bu ne sihir, ne keramet!

Daha hoş toprak reformu istiyenler için söyledikleri. (Sofuoğlu «Ziraat reform» deyimini «Toprak re- formu» deyiminden daha uygun bu- luyor tabii) «İstiyorlardı ki, diyor Sofuoğlu, 30 milyonluk nüfusumu- zun 25 milyonu birbirlerine düşsün, birbirlerinin boğazına sarılsın.» Top- rak reformundan yana olanlar «Türk köyünde kardeşin kardeşe düşman olacağına sanki farkında değiller»miş, gibidavranıyorlarmış.

Oysa Sofuoğlunun bu dedikle- ri asıl, toprağa aç milyonlara top- rak verilmezse meydana gelebilir. Yoksulluğun son sınırında bulunan yarı aç insanlara rantabilete, verim-lilik gerekçeleri sökmöz. Kaldı ki toprakların köylüye dağıtılmasıyla üretimin düşmeyeceğini bu konula- rı Sofuoğlundan çok daha iyi bilen tarım hukukçuları ve uzmanları söylüyor.

Sofuoğlu haklı çıkmak için bir de İtalya'da uygulanan tarım reformu- nu ileri sürüyor. Batı'dan gelen bu örneğe bizim ilericiler ne buyurur, diyor. Ama yazdıklarından belli ki İtalyan reformu hakkında hiç bir- bilgisi yok. Ne bunun bizim hiç gö- ze alamıyacağımız kadar muazzam yatırımlar gerektirmiş çok pahalı bir iş olduğunun farkında, ne de bu masraflara rağmen fakir köylü meselesini çözümlemeyeceğinin far- kında. Bu sözde reform toplam ta- rım gelirini arttırmış, bir kısım köy- lünün işine yaramış, ama en yok- sul, elinden tutulmaya en muhtaç köylü kendi kaderine bırakılmış- tır.

Sofuoğlu büyük toprak mülki- yetinin parçalanmamasını savunur- ken, mülkiyet bizim millete yerleş- miş milli bir histir, diyor. İyi ya- iste! Mülkiyet hissi böyle yerleşik olduğu içindir kıyılmaz küçük bir azınlığın değil, büyük köylü çoğun- luğunun da bu mülkiyet hissini tat- min etmek gerekiyor, yani toprak reformu gerekiyor. Ancak o zaman sözünü ettiği «Daha adil bir sosyal düzen» kurmaya doğru gidilebi- lir.

B.H.

Türkiye İşçi Partisinin çilesi

Türkiye İşçi Parti- si varlığını hissettir- meğe başladığı günden beri, çeşitli yollardan, çeşitli usullerle iftira ve ithamlara maruz bırakılmaktadır. Çıkar ve imtiyaz kapılarını tutmuş birtakım kimseler ve bunların men- faat koruyuculuğunu üzerine almış eyyamcı erkân, güya, itham ve if- tiralarla Türkiye İşçi Partisinin ge- lişmesini önleyecekler... dolayısıyla de çıkarlarının devamını sağluya- caklar...

Önce itiraf edelim, bu kabil dav- ranışlar, her cihetle, Türkiye İşçi Partisinden olması gereken insanlar- üzerine az da olsa etki yapıyor. Ka- bul. Ama, hemen şu hususu da be- lirtelim: İşçi Partisinin gerçek kuv- veti kuruluş esaslarındadır... Türki- ye İşçi Partisi ham hum'şarolop par- tisi değildir. İşçi Partisi hak parti- sidir. Hukuk partisidir. Ahlak parti- sidir. Bilgi partisidir. İffet ve is- tikâmet partisidir... Halk bunu gün- den güne anlamaktadır. Halk bunu gün be gün anladıkça, kendisini al- datanların palavralarına karşı, te- riz ruhunda fırtınalar kopmakta- dır. Bu fırtınalar karşısında hiçbir- palavra tutunamaz...

Türkiye İşçi Partisine şu veya bu şekilde sataşanları fikir ve ahlak zavallılığı içinde görüyoruz. Vicdan yoksulluğu içinde görüyoruz. Acı- ruz kendilerine. Kendilerini tarihî lânetlerine mahkûm ediyorlar.

Bektaş

— Hangi akla hizmet —

Geçen hafta içersinde, basına İşçileri Bakanı tarafından bir açık- lama yapıldı. Bakan, bu açıklamada- nında çok tuhaf bir taktik güttü. Haklarında açıklama yapılanların üçü hakkında bilgi verirken: «Üni- versite talebesidir. Komünisttir. Tür- kiye İşçi Partisi üyesidir.» diyor. Ne demek istiyor bakan? Ucuz şark- kurnazlığı ile şunu demek istiyor: Yakalanan bu insanlar, yakalanış- sebebinden ayrıca, Türkiye İşçi Par- tisi Üyesidir de. Komünisttir de...

Dostlar, bir adam komünist çı- kabilir. Bu adam, herhangi bir par- tili olacağı gibi, İşçi Partili de ola- bilir. Ama, bu İşçi Partisinin komü- nist olduğu hükmünü yayamaz. Ak- si halde, biz, şöyle bir mantık yürü- türüz o zaman: İyi ya, bu adam üni- versite talebesi de.. demek üniversi- te de komünist... Sonra, bu adam Türk.. demek Türkler komünist... Biliyoruz çok komik oluyor. Ama, domuzuna düşününce olursak, T. İ. Partisine karşı düşünüldüğü gibi, pekala düşünelim.

Geçelim. Sonra, bu yakalanan insanların Türkiye İşçi Partili olanı belirttil- yor da... diğer partili olanları niye belirttilmiyor?

İçişleri Bakanı tarafsız ve ciddi olmalı. Unutulması, devlet- adamına Anayasaya uymak yakışır. Şaban ERİK

Gerçek demokrasinin yolu Türkiye İşçi Partisinden geçer

Dr. Tarık Ziya EKİNCİ

Aydınlarımızın sık, sık örnek - ler verdiği Batı Demokrasisi, egemen kapitalist sınıf karşısında, teşkilatlı işçi sınıfının asırlık mücadeleleri neticesinde ulaşılmış tarihi bir dönemdir. Bu dönemde uygulanan seçim sistemleri, çıkarılan kanunlar ve bunların uygulanışı, egemen sınıfların egemenliğini idame ettirecek yönde olmasına rağmen; kapitalizmin gelişme yıllarında görülen açık ve insanlık dışı sömürme - mekanizması, yerini halk kitleleri yararına kazanılmış hakların temsil edildiği dengeli bir düzene bırakmıştır. Batı demokrasisi zanedildiği gibi, egemen sınıfların kurdukları siyasal partilerin genel seçim mekanizması ile iktidara gelip, iktidardan çekilmesinden ibaret değildir. Bu düzende, geniş halk kitleleri menfaatlerini koruyacak muhtelif teşekküller içinde teşkilatlanmış gibi, kendilerini temsil eden siyasal partiler etrafında haklarını parlamenter yolla korumak için de teşkilatlanmış bulunmaktadır. Ekonomik hakların korunmasıyla görevli sendikalar ve benzeri teşkilatlar yanında halkı temsil eden siyasal partiler vasıtasıyla da kazanılan hakların korunması ve yeni hakların temini yolunda devamlı demokratik mücadeleler mevcuttur. Yoksa, zanedildiği gibi, batıda işçi sınıfının ve geniş halk kitlelerinin hakları olduğu haklar lütfen verilmiş iş neler değildir.

Bizde henüz halk kitleleri batıdaki anlamda teşkilatlanmış olmakla beraber, gelişmekte olan işçi sınıfının ve her gün biraz daha birleşen geniş halk yığınlarının baskısıyla kazanılmış pek çok haklar mevcuttur. Bunların en başında bu günkü Anayasamız gelmektedir. Anayasamızın eksiksiz bir şekilde yürütülmesi egemen çevrelerin işine yaradığı için, ya uygulanması tavahütümlü veya ruhuna aykırı düzenlemeler çıkarılmak suretiyle Anayasamızın öngördüğü bir sürü hakların kullanılmasını imkânsız hale getirilmektedir. Şayet kazanılan hakların koruyucusu olarak, sendikalar ve halkın menfaatlerini koruyan siyasal teşekküller denetleme fonksiyonunu yapabilecek erginlik ve kuvvete erişmiş olsalardı, bugün Anayasamızın tanıdığı bütün hakları rahatça kullanmak yeteneğini bulurduk. Memleketimizde kazanılan hakların korunması ve kullanılmasında görevli bulunan halkçı mü

esseselerimizin - cılızlığı, çok defa egemen sınıfların baskısı altında denene edilmiş olmaları sebebiyle, bu müesseseler tarihi görevlerini yapmakta yeteneksiz kalmaktadırlar. Bu itibarla Türkiye'de halen batı anlamında bir demokrasiden bahsedilemez.

Denenmiş partiler

Memleketimizde muhalefet ve iktidar olarak bütün siyasal partiler, derebeylik kalıntısı kuvvetli bir toprak burjuvasıyla ideolojik bakımdan onun tabii müttefiki olan ticaret burjuvazisinin yönetimiindedir. Bu partiler arasında esasta hiç bir ihtilâf yoktur. Bu partilerle, geniş halk yığınlarının iştiraki de sağlanarak yapılan genel seçimler demokrasi adına oynanan kötü bir oyundan ibarettir. Büyük toprak burjuvazisini temsil eden siyasal partilerin çatışmasında kendi öz sınıflarının haklarını daha iyi korumak ve halkın daha sistemli bir şekilde sömürülmesini sağlamaktan başka bir netice beklemek gerçekten safdillik olur. Anayasamızın öngördüğü, adil vergi sisteminin uygulanması, toprak reformu, sendikalar kanununun düzenlenmesi, grev hakkının kullanılması ve sosyal adalet ilkelerine uygun, bölgeler arasındaki dengesizliği giderecek bir plânlanmanın yapılması, parlamentoyu teşkil eden siyasal partilerimizin vazife anlayışlarının dışındadır. O halde halkın menfaatlerini koruyacak ve kazanılan hakları savunacak, anayasamızın eksiksiz olarak uygulanmasını isteyecek ve sırası gelince de uygulayacak yegane teşkilatlı organ, halktan yana, bir siyasal parti olabilir.

Bu parti tarihi zorunlukların bir neticesi olarak Türk işçisinin kurduğu ve toplumcu aydınlarımızın desteğini kazanan Türkiye İşçi Partisidir. Bugün parlamento dışı kuvvetli bir denetleme organı olarak görevini en mükemmel bir şekilde yapan TİP, yarın parlamento da bir muhalefet partisi olarak Anayasamızın eksiksiz bir şekilde uygulanmasını isteyecek ve ilerde bir iktidar partisi olarak da milletimizin özlediği kalkınma hamlesini yaparak, dünya milletleri arasında eşit şartlarla şerefli yerimizi almayı sağlayacak ve gerçek demokrasiyi bütün icaplarıyla getirmek suretiyle Anayasamızın tam ve eksiksiz bir şekilde uygulanmasını imkân dahilinde koyacaktır.

Büyük hata

Bugün parlamentoya sızan bazı değerli toplumcu aydınlarımızın, dost - sohbetlerinde, partilerinin tutuculuğundan ve bu partilerle özlenen kalkınma hamlesini yapmanın imkânsız olduğundan yana yakıla şikâyet etmelerine rağmen, saflarını değiştirmeye yanaşmamak suretiyle, kendilerine gönül bağlayan vatandaşları bu partilere oy vermeye zorlamaları, bozuk dengeyi yönetici ağalar lehine daha çok bozmaya âlet olmaları, gerçek demokrasi adına hatalı bir tutumdur. Bu aydınlarımızın, parlamento da zaman, zaman gericiliğin tehlikeleri, yahut halkın sefaleti veya mağara hayatı yaşayan köylülerimizin acıklı durumlarını platonik bir hassasiyetle dile getirmeleri yaraya merhem olmaktan çok uzaktır. Üstelik bu davranış, oyların mensup oldukları partilere akmasına yardımcı olmak suretiyle Toprak ağalarının egemenliğini sürdürmeye hizmet edektir.

İyi niyetlerinden şüphe etmediğimiz, bu değerli aydınlarımızın Türkiye İşçi Partisine girerek demokratik dengenin kurulması yolunda, kendilerine düşen tarihi görevi yapmaları gerekirken, «henüz zamanı değildir» gerekçesiyle bu görevi tavsatmaları büyük bir hatadır. Bizzat halktan gelen bir teşebbüsle, işçi sınıfının demokratik öncülüğünde kurulan ve gittikçe kuvvetlenen Türkiye İşçi Partisi saflarında, halkı eğitici yönde görev almanın zamanı çoktan gelmiş ve geçmiştir.

Batı dünyasının bir üyesi olarak, bu gayri samimi duruma son vermek ve gerçek anlamda dengeli bir demokratik düzene varmak için, her türlü «vehim» dışında mert bir davranışla halkın yanında, Türkiye İşçi Partisi saflarında yer almak toplumcu bir aydın için milli ve vatanî bir ödevdir.

Gerçek Demokrasiye inanmış toplumcu aydınların parlamento için de bir TİP meclis grubu teşkil ederek, Meclis dışında bulunanların da bu parti saflarında halkı eğitmek suretiyle, Demokratik dengenin kurulmasını sağlamak için görev almaları gerekir.

En ileri parti

Atatürk ilkelerinin soysuzlaştırıldığından dert yanan aydınlarımızın yerli TİP. dir.

Vergi adaletsizliğinden dert yanan, vurgun ve sulistimallerden yüreği sızlayan vatandaşın yeri TİP. dir.

Memlekette servet dağılımındaki adaletsizlikten yakınan, açlığın ve sefaletin önlenmesini samimiyetle isteyen vatandaşın yeri TİP. tir.

Türk çocuklarının tahsil nimetlerinden eşit şekilde yararlanmasını dileyen, vatandaşlar arasında fırsat eşitliğini arzulayan bütün iyi niyetli yurttaşların yeri TİP. dir.

Topraksız köylülerin açlıktan ve sefaletten kurtulmalarını, kendilerini vaşatacak toprağa kavuşmalarını isteyecek şekilde, toprak reformunu samimi olarak düşünen vatandaşın yeri TİP. dir.

İçilerimizin insanca yaşamasını ve geleceklerinin teminat altında olmasını isteyen yurttaşların yeri TİP. dir.

Bölgeler arasındaki adaletsizliğin giderilmesini ve Doğu Anadolu'nun samimiyetle kalkınmasını isteyen vatandaşların yeri TİP. dir.

Devlet otoritesi ve vatandaş emniyetiyle alay eden toprak ağalarının himayesindeki eşkiyaların tasallutundan vatandaşın korunmasını isteyen yurttaşların yeri TİP. dir.

Milli görev

Hülasa bu memlekette Anayasamızın hâkimiyetini tam ve eksiksiz bir şekilde isteyen, egemen sınıflar önünde halkın haklarının korunmasını ve gerçek anlamda batı demokrasisinin kurulmasını özleyen bütün vatandaşların TİP. saflarında veya onun yanında yer alması milli bir görevdir.

Bu görevi katılarak halkçı bir cephenin kurulmasını sağlamak, her türlü faşist eğilime ve dikta heveslilerine engel olacak yegane yoldur.

Cemiyetin bünyesindeki bozuklukları, demokratik düzen içinde ıslah edecek, halkçı görüş ve düşüncüyü yayacak olan bu cephe, ancak, memleketi bugünkü buhranlı durumdan kurtaracaktır.

Vatandaşın özlediği gerçek huzur, kuvvetlenmiş Türkiye İşçi Partisinin kuracağı halkçı bir cephe ile, sağlanacak olan dengeli gerçek bir demokratik düzenle mümkün olacağına inanıyoruz.

Bu itibarla, halkın yararına isteyecek dengeli gerçek bir demokrasinin yolu ancak Türkiye İşçi Partisinden geçer, diyoruz.

Türkiye İşçi Partisi'nin kurucuları olan işçi sendikaları yöneticilerinden bir grup: Kemal Nebioğlu, Salih Özkaraoğlu, İbrahim Güzelce ve Şaban Yıldız bir basın toplantısında.

Çıkar yol Sosyalizmdir

N. AY

Nüfusumuz hızla çoğalmakta. Topraklarımız verimini yitirmekte... Verimini yitiren topraklarımız bölünmekte... İlkel araçlarla da işletilince, sahiplerine yetmemekte... Dolayısıyla köylerden şehirlere akın çoğalmakta. Bu akın işsizler orasını bir çığ gibi büyültmekte. Büyük şehirlerin çevresi gecekondularla alay edercesine gökdelenler yükselmekte... Açlarımız, çıplaklarımız, gelecek korkusunu içinden atamayanlarımız... Bu sınıfın karşısındaki ulusal geliri har vurup harman savuran sömürücü azınlık... Sınıflar arasında gittikçe derinleşen bir uçurum... Bugünkü 22.000 katlık olan bu uçurum, bu gidikle gittikçe derinleşecek...

Gerçeklerimizin çizdiği tablo bu... Bu görünümün doğmasına neden, halk yararına bir devletçiliğin uygulanmamış olmasıdır. Hele biçimsel demokrasi denemesine başla yahi beri halkçılıktan alabildiğine uzaklaşmamız tablomuzdaki zıt renkleri çoğaltıp, daha çok zıt laştırmaktadır.

Görünüm çizgilerimiz açıkça bu iken, liberalizm yoluyla kalkınmamız olanaksızdır.. Çünkü, liberalizm hep güçlülerin yararına işleyen bir rejimdir. Yoksulları daha yoksul, zenginleri daha zengin edici bir makine dir. Gerçeklerimizin çizdiği acı tabloya liberalizm yoluyla daha korkunç çizgiler çizmekten başka bir şey yapamayız. Doğru yolu düşünenebilenler bu rejimin karşısında olur. Hatta salt kendi çıkarını toplum çıkarından yeğ tutanlar bile, iyi düşünenecek olursalar, liberalizmi lanetlerler. Çünkü çağımız ihtilallerinin nedeni, sefalet ve sefalet adlı birbirine zıt çocukları doğuran liberalizmdir. Mısırda, Irakta, Kübada ihtilâl bunun için olmuştur...

Liberalizm yoluyla kalkınmış ülkeler var diyenlere şunu ansıtalım:

Onların sömürgeleri vardı. Sömürgelerden sömürdükleriyle sermaye birikimi yaptılar. Özel teşebbüs doğdu... Güçlendi. Bu oluşumda yüzlerce yılın ürünü... Fakat çağımızda uyanan sömürge halkları bağımsızlıklarına kavuştukça, liberalis' rejimin yaşadığı ülkelerde sömür

me de azalmaktadır. Sömürme azaldıkça o güne değin biriken sermaye, daha birikim yapmamaktadır. Endişelenmektedirler. Ve bunun içindif ki sosyalizme doğru kaymaya başlamaktadırlar. İngilterede olduğu gibi...

Bizim sömürecek sömürgelerimiz olmadığı gibi, milyonerlerimiz bile kendi kendilerine değil, devlet eliyle yaratılmıştır. «Her mahallede bir milyoner türettik» diyenler lâf olsuna konuşmadılar... Demek oluyor ki, liberalist rejimi uygulamak halkın değil, sömürücülerin kalkınmasını sağlayacak.

Biz ki, iç ve dış sömürçülere karşı bir ihtilâl yapmış ulusuz... İstiklâl savaşına asıl bunun için giriştik...

Liberalizm kaynaklı yaralarımızı gideremez, çoğaltır. Geri kalmış ülkeler için bu rejim asla çıkar yol olamaz.

Sermaye birikimi yapmış ülkeler bile, sömürgelerini yitirdikçe sosyalizme kayarken, biz aksini yapamayız.

İngilteredeki muhafazakâr parti bile programını değiştirip, sosyalist bir yol tutmaya başlamıştır.

Avrupada liberalist partiler yavaş yavaş silinmeye başlamıştır. Er veya geç silinecek tir de... Çünkü liberalizm demokrasiye aykırı bir rejimdir. Bu rejim oligarşiyi bile getirebilir. Bunun içindir ki, liberalist ülkeler bu eskimış rejimden, uzay çağının insancıl rejimi olan sosyalizme kavacaklardır.

Sosyalizm yoluyla:

Toprak reformu, mesken ayarlaması yapılarak arazi ve mesken spekülasyonuna engel olacağımız gibi topraksız köylüleri toprağa kavuşturmuş evsizleri ev sahibi yapmış oluruz... Doktorluğu sosyalleştirerek, hastaların eşit olarak tıbbın verilerinden yararlanmalarını sağlarız. Şahsi doktor apartmanları yerine, halk hastanelerinin yükseldiğini görürüz. Millî eğitimi halkçı ilkeye yöneterek eşit eğitimi uygular. Sak olanak bulamadığı için doğmadan ölen istidatların gün ışığına çıkmasını sağlar ve bundan büyük yarar görürüz. Bütvek

kamuya mal etmekle, çalışanları çoğaltırız. Çok güçlerin emeği sonucunda çok üretim alınacağından ulusal gelirimiz de artar. Ölürcesine çalışma değil, saat ve yeterince çalışılacağından ve yaptığın işe göre gelir sağlayacağından hu zurlu bir hayata kavuşuruz... Kadın, çocuk ve halk tabakası özgürlüğe kavuşur. Yüz kızartıcı kadın ticaretine son verilir. Patronların, ağaların paraları yoluyla masum aile yuvalarını yık maları tarihe gömülür. Aile kurumu daha sağlam olur. Ekonomik sıkıntılarla dağılan yuvaları çok gerilerde bırakmış oluruz... Gelir dengesi kurulacağından kıskançlıklar, hırsızlıklar, karaborsacılar katiller, bitmeyen kavgalar da önlenir, Kanser kinsiz bir ortama kavuşuruz... Başı boş, bakımsız çocukların yerine, kreşlerde küçük yaşlarda yetismeye başlayan çocuklarımız olur. Çalışan ana - babaların gözü arkada kalmaz... Ana - babalar her gün iş dönüşü kreşlerdeki yavrularını alırlarken, daha çok maharetler öğrendiklerini görerek mutlu olacaklar... Böylece yarının halkı daha sağlam yetişecek. Büyük topraklar uygar araçlarla işlenecek. Kooperatifler yoluyla terlemeden kazanan araçları silinecek. Köşebaşlarındaki kandırma tuzakları yok olacak... İşsiz kalma korkusundan insanların kurtulacak. İşçilerin bütün dünyası na etken olan işveren egemenliği, köylerde ağa egemenliği kalkarak gerçek halk egemenliğine kavuşulacak. Ve demokrasiyi gerçek anlamıyla kurmuş olacağız. Birey başına düşen gelir artacak... Kısacası yazmakla, saymakla uzayıp gidecek kıvandırcı, geliştirici sonuçlara kavuşacağız sosyalizm yoluyla...

...Evet, bütün mutlu sonuçlar sosyalizm yoluyla doğacak...

Eğer böyle olmasaydı 30 yıldan beri İsveç, Norveç, Finlandiya, Danimarka gibi ülkelerde sosyalist partiler işbaşında olamazdı...

Eğer böyle olmasaydı İsveçte, Norveçte, Finlandiyada çangasterler, eşkiyalar, karaborsacılar zincirleme çoğalıp, toplum düzenini allak bullak ederdi...

Kurtuluşumuz için tek çıkar yol sosyalizmdir.

Anayasadan gocunananlar

Yeni Anayasamız, toplumsal, eşitsel haklar üzerine kuruldu. Toplumsal gelişimin zorunlu kıldığı anayasa Ortaçağ düzeninde çıkar gemisini yüzdürenler anayasaya karşılık Getirdiği yenilikler beyinlerinde burgudur. Yoksul yığınları sömürenler tedirgin. Koltuğunun adamı olmayasalar rahatsız. Toplumsal düzen kurularsa, oyunlarının bozulacağını biliyorlar. Toplumsal hakları eşit sızığı öğretiler. Bakanlıkta çöreklenmiş, koltuğunun yarınardan kuşkulananlar hissiyle üstüne gelir. Susturabilmek, söndürülebilmek için beğenmedikleri yurt köseleri ne sürerler. Yeni kuşaklar, anayasanın sunduğu hakları öğrenirse rahatları kaçır. Tüm ağalıklar sena erer.

Anayasayla ilgili ödev verme. Türkiye gerçeklerine dokunma. Müfredat dışına, seviye üstüne çıktı derler. Genel Müdür doldurmuş müfettiş gönderir. «Öğretmenin sürülmesi vaciptir» diye raporunu dayar.

SOSYAL ADALET, 9 TEMMUZ 1963

Ortaokulda öğretmensen ortayoldan git. Anayasa karıştıma. Kitabı bilgi ezberlet. 4 araştırma inceleme yaptırma. Özgü düşünmeyi öğretme. Efendileriz koltuğu pirelenir Müdür, müfettiş ne derse, doğru yanlış başını sallı. Herde sanada koltuk verir. Haksızlıklara göz yummayı yönetici yapmazlar. Godaman arın yanına büzülerek gir Selâm verir ken başın göbeğine düşsün. Başkalarına egemen olmanın gururun dan efendini yoksun kılna.

Değişen düzen yeni yaşama zorlayacak. Donuk kafalı kişiler him bılıklarından, yeniyi karşırlar. Teşkilatta şu veya bu bakanın değişmesi önemli değil. Önemli olan bakanları yanltan alt teşkilatın değişmesidir.

Tutucular, donuk kafalar atıslıp, iş yapan, devrimci kişiler getirilmeli. Anayasamız yeniliklerin den gocunananlar yönetici olamaz. 20. yüzyılın gelişimine uygun Anayasa yaptık. Uygulayacak devrimci kadroyu bulamadık. Anayasa öğretip, rahatımızı kaçıracağımız diye öğretmen kovarlar.

Değişen evrensel, insancıl koltuklar; toplumsal, eşitsel yaşama zorluyor kişiyi. Çekilen sanatlar, sömürülenlerin, kul olanların uyanışıdır. Açlığın, yarın kaygısının hızını kimse durduramaz. Türkiyede de yönetici kadroyu izliyen uyanık kuvvetler dengesi kurulmuştur. Aşağı ve orta tabakanın çocukları. 28 nisan da, 27 Mayıs'ta, gerici davranışlar karşısında gücünü gösterdi. Zorlu şan yaşam koşulları, toplumsal değişimlere zorluyor. Demokratik yoldan devrimci kadroyla anayasa ya yaşama uygularsak sarsıntılar son bulur.

Anayasamızın getirdiği toplumsal hakları öğretmek ulusal ödevdir. Sürülmekten korkma. Baş verdikçe ilerlediğimiz farkında mısın? Türkiye gerçeklerine eğilerek do nattığın kuşaklar kurtaracak ulusu. Kitabı bilgi ortaçağın çıkarına donuk insan yetiştirir. Kitabı bilgileri yaşamın gerçekleriyle yoğur Anayasamızın getirdiği toplumsal hakları öğretmekten korkma. Tutucular, gericiler bir gün dize gelecek. Sürülmekten çekinme. Sö

rüldükçe etki alanın genişler. Gerçek aydına, bir koltuğa çöreklenmek, iyi yere mihlanmak varmaz. Yetkililere, sürmenin davâyı çözmediğini göster. Anadolunun uyanık köçelerine koş. Dağ başla

rında umut ol, ışık ol. Gocunananlar gücündükçe anayasayı öğret. Tefik Fikretin ışıklı sabahı olacak. Kurtuluşun yolu senden geçer öğretmenim. Diktiğin fidanlar toplumcu meyvasını verdi.

Mustafa KOÇ

Feri Diyojeal

Türkiye'de toplumculuğun öncülüğünü kimler yapacak?

Türkiye'de toplumculuğun öncüsü işçiler olabilir mi?

Türkiye'de toplumculuğun öncüsü işçiler (uran işçileri) olabilir mi, olamaz mı, konusu da tartışmalı bir sorundur. Ancak bu tartışmalar yazılı olmaktan da ha çok sözlü olarak kalmıştır. Toplumculuk ilkesinde esaslı bir görüş ayrılığı yaratacak olan bu konuda ki düşün ayrılığı, toplumcu aydınlarımız arasında yazılı olarak açık bir çatışma haline getirilmemişse de, davranış ve örgütlenmelerden, konuşmalardan bu ayrılık da ortaya çıkmaktadır. Aslında bu da, bundan önceki tartışma konularının doğurduğu başka bir konudur. Türkiye'de burjuva ve emekçi sınıfı yok ya da haklarını elde edebilecek güç ve yeterde değil, bu yüzden de toplumculuk yukardan aşağıya bir kadro eliyle uygulanmalı diyenler, bu düşün akışından Türkiye'de işçilerin toplumculuğa öncülük yapamayacağı sonucuna da varmışlardır. Gerekçelerini özetle öğrenelim:

Şartlara göre

«Toplumculuk, ister aşağıdan yukarı, ister yukardan aşağı uygulanırsa, güçlü bir toplumcu kadro ister. Türkiye'de uran işçilerinin eskiye göre daha arttıkları, daha bilinçlenip örgütlendikleri düşünüyorsa da, yine de bu görünüm, işçilerin bir toplumculuk hareketine öncülük edecek düzeye ulaşmadıklarını göstermektedir.

Kuramsal olarak işçilerin toplumculuğun öncüsü olmaları gerektiği elbette doğrudur. Ama bir ülke de işçiler henüz bu öncülük görevini yapacak yetenekte değilse, kuramsal olarak öncülük görevleridir diye, toplumculuğun öncülüğünü ille de onlara yüklemek, toplumculuğa başarısızlığa sürüklemekten başka bir şey olmaz. Böyle bir kurama kökürüne bağlanmak yüzünden toplumculuğu geriletme, geciktirme, başarısızlığa uğratmak ağır bir sorundur. Kaldı ki İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra toplumculuk uygulanmasında büyük değişiklikler olmuştur. Artık her yerde ve her ülkede işçilerin kesinlikle toplumculuğun öncüleri oldukları kuramının doğru olmadığı birçok örnekleriyle görülmüştür. Örneği Asya'da ve Afrika'da, Güney Afrika'da, daha başka bir ülkede, uran işçileri öncülük yapmadan da toplumculuk başarıyla uygulanabilmiş ve toplumcu düzenler kurulmuştur. Bizim gibi gelişmemiş yada az gelişmiş olan ülkelerde, ille de güçsüz olan uran işçisinin öncülüğünü isteseler, yada güçlenmesini bekleseler toplumculuk düzenini kuramayacaklardı. Demek ki esas olan, her ülkenin kendi koşullarına ve özelliklerine göre yeni bir çıkış yolu arayıp bulmasıdır. Nitekim, bugün toplumculuk düzenine kavuşmuş bir ülkede bu öncülük görevini üstüne almıştır. Toplumculuk elbette emekçi sınıfının davasıdır, ancak Türkiye'de bu davanın öncülüğünü — bugün için — uran işçileri yapacak durum da olmadığına göre, kendi gerçekle-

rimize uyan başka bir yol aramamız gerekmektedir.

Aydınların öncülüğü

İşçilerin ille de öncü olacağını değişmez bir kuram belleyip bu çıkmaza kakılıp kalmak, 18-19 uncu yüzyıl toplumculuk anlayışına kökürüne bağlanmak olur ki, bu, Türkiye'ye toplumculuk düzeninin gelmesini geciktirir ve bu çıkmaz yol, tarihsel evreleri normal olarak yaşayıp evrelerden geçerek, kapitaizmden toplumculuğa geçiş aşamasına gelmiş ileri toplumları taklitten başka birşey olmaz. Bu taklitçi ilk yüzünden bugünkü Türkiye'de daha önceki toplumcu kadrolar ve örgütler toplumculuğu bir türlü yürütememişler, halka benimsetememişler, üstelik hareketi dar bir çember içinde kısıtladıklarından, bu akımı zaman zaman engellemişler, ellerinde olmadan kösteklemişlerdir. Bugün Türkiye gerçeklerinden kalkacak, yeni bir yol arayıp bulmak zorundayız.

«Tarihsel gelişim evrelerinden geçerek büyük endüstri ve kapitalizm çağını yaşayan toplumlar için doğru olan, ama gerikalmış ülkelerin toplumculuğa geçişinde hiç de doğru olmayan bu kurama bağlanmaktan başka bir sonuç vermez. Çünkü, aydınlar kadrosunun, bizdeki yetersiz, güçsüz, denemesi ve geleneksel birikimi az olan işçilerin öncülüğünü benimsemiyecekleri — a — ıktır. Memurlar, esnaf, orta tabakanın sömürülenleri de yetersiz ve yeteneksiz buldukları işçilerin arkasından gitmeyeceklerdir. Böyle olunca toplumculuk genişleyip yayılamayacak, yine eskisi gibi dar bir çevrede sınırlı kalacaktır. Kaldı ki, Fransa, İtalya gibi işçilerin öncü kadroyu kurdukları ülkelerde bile, bir türlü toplumculuk düzeni uygulanamamıştır. Türkiye'deyse işçiler hiç de toplumculuğa öncülük yapacak düzeyde değildirler. Toplumcu ahlak, herşeyden önce doğruyu doğruca göstermek demektir. Öncülük yeteneği olmadığı halde, işçilerde bu yetenek varmış gibi göstermek toplumcu karaktere aykırıdır. Bugünkü Türkiye koşulları, çok geniş bir aydınlar öncülüğünde bütün emekçi kuvvetleri içine alan bir yaygın toplumcu çalışmayı gerektirmektedir.»

Düşünceleri özet olarak verdiğimiz yüzünden eksik yanları kalsa da, işçilerin öncü olmasına karşı duşunların gerekçeleri aşağı yukarı bunlardır. Buna karşılık, işçileri toplumcu akımın öncüsü sayanların dayanakları da şunlardır:

İşçide sınıf şuuru

«Türkiye'de işçinin toplumculukta öncü olması, bunun yalnız kuramsal doğruluğundan değil, Türkiye gerçeklerine de uygunluğundan ileri gelen yani bugünkü Türkiye koşullarının yarattığı bir sorundur. Bunun nedenleri şunlardır:

Bir emekçi sınıfı davası olan toplumculuğu yürütecek ve uygun layacak toplumsal kuvvetler içinde uran işçisi, üretimde en büyük payı aldığı halde, en büyük oranda sömürülen emekçilerdir. (Her yerde olduğu gibi, sömürülme oranı uran

işçisinde, öbür işçilerden, köylüden esnaf ve memurlardan çok daha yüksek olduğu, teknik ilerledikçe, bu sömürülme oranının daha da yükselediği tartışmaya yer vermeyen bir belittir.) Böyle olduğu için de, Türkiye'deki emekçi kadrolar içinde en erken sınıfsal bilince varan, yasal yollardan hak aramada en başta giden uran işçileri olmuştur.

Bugün Türkiye'deki toplumculuk düşünce ve davranışları birden bire ortaya çıkmış değildir. Bunun bir öncesi ve geçmişi vardır. Bu geçmişte Türk işçisi — çok zayıf olduğu dönemde bile — başarıyla almıştır. 27 Mayıs'tan sonra toplumculuk akımının birden patladığını sananlar, önceki dönemlerin toplumsal birikimini gözden uzak tuttukları için yanılmaktadırlar. Toplumsal birikimi ve bunun sonucunda bugünkü oluşumu hazırlayan geçmiş dönem de birtakım yanlışlar yapılmış, de nemesizliklerden ötürü beceriksizlikler olmuşsa bile bunlar da normal sayılmaktadır — Türkiye'deki bu günkü toplumculuk gelişimini sağlayan, sayıları ve güçleri yetersiz de olsa, o eski dönemdeki işçilerin ve

emekçi aydınların mücadelesidir. Yani bugün de işçilere «Buyrun, toplumculuğun öncüsü olun!» diye bir yer verilmiyor, onlar bu görevi kendiliklerinden hak ederek almışlardır. Aydınlar, işçilerin bu görevlerin de yeterli ve yetenekli olmalarına çalışmak durumundadırlar.

Güçlü olan işçilerdir

Bununla birlikte, Türkiye'nin geri kalmışlığından ötürü, işçilerimizi yeterince denemeli, bilinçli ve örgütlü olmadığı da doğrudur. Ama bu yüzden, öncülük görevini başka bir emekçi kadronun alması da olanaksızdır çünkü bugün yurdumuzda bu görevi işçilerden daha iyi yapabilecek başka bir kadro yoktur. Bütün yetersizliğine karşın «rağmen» yurdumuzda bugün yine de en örgütlü, en bilinçli, en güçlü olan işçilerdir. Herşeyden önce, işçilerin bu durumları, çalışma koşullarının bir zorunu olarak, bir yerde, bir arada topluca çalışmalarından, yaşamalarından ileri gelmektedir. Hiç okur - yazar olmayan ve

DUVERGER VE

Maurice Duverger dilimize yeni çevrilen «Siyasi Rejimler» isimli eserinde «Dünyada mevcut bir çok Anayasa tamamen göstermeliktir ve tarif ettikleri rejimin memleketinde mevcut olanla hiç bir alakası yoktur. Anayasa âdeta mevcut rejimi gizleyen bir paravane vazifesi görür. Hakikatı bulmak kuşkusunu bizi Anayasadan ziyade mevcut olanı gözönüne almağa sevkeder.» diyor. Bu sözleri doğrulayan en güzel örneklerden biri de hiç şüphesiz ki memleketimizdir. 1876'dan bu yana bizde de çeşitli anayasalar yapıldı, bu arada mutlak monarşiden Cumhuriyete kadar gelindi. Ama yapılan bütün Anayasalarda «göstermelik» olmaktan ileri gidemedi. Padişahlık devrinde birinci Meşrutiyetten de önce bağlayan hareketler, hattı hürriyet ve ferman şeklindeki hükümlerin mutlak iradesinin sınırlanması mahiyetindeki vesikalar ve daha sonraları 1876 ve 1909 Teşkilâtı Esasiye kanunları İngiltere ve Fransadakinin aksine aşağıdan, halktan gelen bir baskının sonucu değillerdi. Koskoca İmparatorluk ülkesi Padişahın memaliki mahsusası, yani özel mülkü ve halk ta tebaası sayılmaktaydı. Asırlardan beri sürüp gelen gelenekler ve padişahın ayrıca halife de oluşu halkın bu siyasi otorite karşısında bir takım haklarının bulunduğu ve bu arada devletin idaresinde söz sahibi olması gerektiği fikirlerinin doğup yeşermesine imkân vermedi. «Doğmayan Hürriyet» isimli kitaptan öğrendiğimize göre Mahmut Şevket Paşa komutasındaki meşhur Hareket ordusu İstanbulla gelirken halk gara koşarak hürriyetin trenden inmesini beklemişti.

Bu ortam içinde Padişahın saltanatını tek gölgeleyen şey Avrupa devletleriydi. Padişah ta bu tehlikeyi mümkün olduğu kadar geçiştirebilmek için hiç te istemediği halde Avrupaya karşı kendi mutlak otoritesini sınırlamış ve halkın, bu arada gayri müslimlerin haklarını teminat altına almış görünmek istiyordu. Bu sebepten de bu anayasaların «göstermelik» olmasından daha tabii bir şey olamazdı. Ama Birinci Dünya Savaşından sonra bütün Türk halkı Atatürk'ün önderliğinde genci, ihtiyarı, çoluğu, çocuğuyla Kurtuluş Savaşını

yaptı. Savaşın amaçlarımızı gerçekleştirmekte olan dış düşman değil, belki yenilmesi ondan daha zor bir içi düşman da yenildi, kanlı zaferle ulaşıldı. Hemence mi ve letin temelleri atılmış bağlan kanunlar yapıldı. Atatürk'ün söylediği gibi: «az zamanda yaptık» ama Anayasada ilerde de kalmaktan ileri gidemedi insan hak ve hürriyetlerinin de uygulanmasını arzulanı bek kadar azdı. Anayasadan let teşkilâtını, teşkilatın işlevini, icra, kaza, ve teşkilatın birlerine karşı durumlarını kanun anlayılıyordu. Halkın her şeyden önce siyasi otorite dağların tabii haklarını tanıması demektir. Anayasaların tarihsel gelişmeleri bu yözge-

En ilke! toplumculuk ilkesine kadar daima bir le dare edilenler ayırtı nın dediği gibi «Halkın halkından bahsetmek boş bir ge olunca, hele kamu oyun y lâtlanmadığı toplumları da kaybetmemek için idare edil devirmelerini önlemek isterli halkı çeşitli şekillerde baskı hattı aldatmağa kadad ider

Artık zamanımızda seçin devlet idaresi gittikçe imkân rica bu durumda halkın da göstermesine yol açılmı olu darın meşruluğu kanun uy çimler yapılır, Anayasalar da bütün bunların yanısıra seçin istenilen şekilde baskı lar de alınır.

Memleketimizde daha üç yı çığnıyan bir iktidar vermiş ve zaman ihtiy durumyan eski Anayasaların ve hürriyetlerini katıldığımız laşmalara da uygun şekilde e

Toplumculuğun yukardan aşağı doğru bir kadro eli ile uygulanmasını isteyenlerin dayanak ve gerekçelerini şöyle tamamlayabiliriz:

Özellikle 1945 den bu yana, hayret ve sevinçle görülen halkın artan hızla uyanışı, emekçilerin geniş örgütler içinde bilinçlenmeleri, gençliğin büyük oranda ilerici oluşu, aydınların gittikçe daha çok toplumculuğu benimsemeleri, yalnız iç olayların gelişimiyle değil, dış olayların da etkisiyle olmuştur. İrademiz dışında oluşup gelişen, ama tarihsel akışı içinde kesinlikle bütün halkların yararına olarak gittikçe yoğunlaşarak büyüyen bu dış olaylar da ilerici Türk aydınlarının müttelikidir. Toplumcu aydına düşen görev, barışsızlıkla sonuçlanacak yada faşizme dönüşecek bir acele cilik ve kolaycı yol tutmak değil, Türkiye'de toplumculuğun aşağıdan yukarı uygulanışını hazırlayacak ortamı genişletmektir.

AZIZ NESİN

köyünden kopup gelen bir köylü, di yelim üç işçilik bir fabrikada söz ge lişi üç yıl çalışsa, bir orta öğrenim den geçmiş kadar bilgi edinir, dese me kazanır ve toplu çalışmanın da bir gereği olarak bilinçlenerek hak larını elde etmek ister. Bu yüzden dir ki Türkiye'de emekçi sınıfı dâvâ sının öncülüğünü ancak işçiler yapı bilir.

Yurdumuzda nüfus dağılımına, köylülerin çoğunlukta oluşuna ve toplumculuğu köylüye dayanarak uygulayabilmiş ülkelere bakarak, bizde de öncülük görevini köylümü zün alabileceğini sanmak yanlıştır. Elbette emekçi sınıftan ve bu sınıfın dâvâsını benimsemiş ilerici aydınlarla, küçük iş sahipleri top lumculuğun aktif kadrolarıdır. Ama köylümüz çok dağınık oluşu, örgüt süz ve bugünkü koşullar içinde de örgütlenmesi olanaksız bulunuşu, geri ve ilkel koşullar içinde eğitim siz ve öğrenimsiz yaşaması yüzün den, sayıca çoklukta olsa bile, bu gün toplumculuğun öncülüğünü ya pacak nitelikte değildir. (Köylü de yince, topraksız toprak işçileriyle, sömürülme oranı sömürme oranın-

dan yüksek olan, yani sömürdüğün den çok sömürülen toprak sahipleri ni anlıyoruz.) Türkiye'nin kalkın masının ve ilerlemesinin ancak köy lünün uyanışına bağlı olduğu düşün cesi bizde çok eskidir. Daha 1920 de, örneğin Reşit Galip başta olmak ü zere, genç Cumhuriyetin birçok genç ülkücüleri bu düşüncededeydi ler. Köylünün çoğunlukta oluşuna bakarak, onun öncülüğünü istemek, belki güzel ve iyi niyetli bir dilek tir, ancak olanaksızdır. Toplumcu luk çalışmalarının cayılmaz büyük kadrosu olan köylü, öncülük göre vi için işçilerden çok daha yeter sizdir.

Köylümüz yeterli değil

Toplumculuk düzenini uygulayan ülkeler içinde, öncülük görevini köylülerin aldığı olmuştur. Oralar da köylülerin çoğunlukta oluşu, ge ri kalmışlığı ve toprak dâvâsı baki mından Türkiye ile ortaklaşa sorum ları ve benzerlikler olduğu da doğ rudur; ama o ülkelerle daha ço-

siyasi, coğrafi koşullar ve toplum sal yapı bakımından benzemeyen yanlarımız da çoktur. Toplumculuk düzenine köylünün öncülüğüyle gir miş olan bu ülkelerden birinde, köy lünün büyük sayıda örgütlenerek or dulaşması ve mücadelesini yapması, denemeler kazanması sağlanabilmiş tir bir anlama bu durum, köylünün. öncülük görevini yapacak olan iş çinin yerine geçmesi, onun görevi ni yerine getirmesi demektir. Bu yer ve görev değiştirmenin de Tür kiye için bugün olanağı yoktur. Bundan başka Türkiye, siyasal bü tünlülüğü içinde bugün halâ ekonö mik ve toplumsal bütünlüğe ve bir liğe kavuşmamış bir ülkedir. Baş ka bir deyişle, bugünkü durumu i çinde, Türkiye'nin bütün bölgeleri için geçerli tek gerçek bulunamaz. Örneğin bir Doğu Karadeniz bölge siyle Orta Anadolu bölgesinin, Gü ney Anadolu ile Ege bölgesinin siya sal birlik ve bütünlük içindeki bu bölgelerin, toplumsal, ekonomik, hat ta geleneksel benzerliklerinden da ha çok farklılıkları ve ayrılıkları vardır. Değişik bölgelerin bu ayrı lıkları içinde, benzer yanları ve or taklaşa sorunları olabilen yalnız ur an işçileridir; bu, uranın «Endüst rinin» kendi niteliğinden gelmekte dir. Bizdeki denli birbirine karşı ve ayrı koşullar içinde yaşamakta olan ayrı bölgelerin köylülerini, e mekçiliğin öncülüğünde birleştir mek olanaksızdır.

Köylünün öncülüğüyle toplum culuk düzenine kavuşmuş bir baş ka ülkede ise, o küçük alanlı ülke de, toplu ve yoğun tarım yapıldığı (örneğin bizim Çukurova'da pamuk, turunçgiller, Ege'de tütün gi-bi) unutulmamalıdır. Dar ve sıkışık alanda bu toplu ve yoğun tarım, dış sömürmenin de çok amansız baskı sıyla köylüleri öncülük görevini ya pacak duruma getirmiştir.

Gerçeğin sonucu

Kısacası, Türkiye'de işçilerin toplumcu öncüler oluşu, kapitalist ülkelerdeki toplumculuğun bir tak lidi değil, Türkiye gerçeğinin bir sonucudur tersine, işçileri bu görev de yetersiz bulup onun yerine baş ka bir emekçi kadro geçirmeye ça lışmak, İkinci Dünya Savaşından sonra toplumcu düzene geçmiş olan, bizimle hem bir yandan büyük ben zerlikleri bulunan, hem de benzer liklerimiz olmayan ülkeleri taklit etmek demektir.

Türkiye'de uzun yıllar, yanlış olarak, toplumculuğa geçiş için na sıl kapitalist batı ülkeleri taklit e-dilmişse, bugün de bu yanlış anlayı şacak kendi gerçeğimizi bulmalıyız diyecek, geri kalmış ülkelerin top lumculuğa geçişlerini kendimize ör nek almak, yine bir yeni taklitçilik tir. Bu son taklitçilik, bir takım toplumcuları «Toplumculuğa yeni il keler geldi» gibi büyük yanlışlara sürüklemiştir. Türkiye geri kalmış bir ülkedir diye, geri kalmış ülkeler den toplumculuğa geçenleri örnek almak, her şeyden önce şu bakımdan yanlıştır ki, Türkiye kırk yıl öne-

Ulusal Kurtuluş Savaşını yapmış bir ülke olduğu halde, kırk yıldır hâlâ toplumculuğa geçememiştir öğ sa örnek alınmak istenilen geri kal mış ülkeler ise, Ulusal Kurtuluş Sa valarının hemen arkasından, yada kısa bir süre sonra toplumculuğa geçmişlerdir. Kaldı ki, bu ülkeler den kimisinin toplumculuk düzenle ri de ayrıca tartışma konusu yapılm alıdır. Türkiye için özenilen böy le bir toplumculuk mudur? Bunlar dan bir takımındaysa, toplumculuk toplumdaki bir birikimin itkiyle olmadıgından, siyasal güçle toplu mu toplumculuğa hazırlama döne mi olarak sayılmalıdır böyle oldu ğu için de oralardaki toplumculuk düzeninin nasıl bir çizelge göstere ceği şimdiden kestirilemez.

Toplumculuğa geçmiş bütün ül kelerin denemelerinden yararlanma mız gerektiği kadar, Türkiye'nin Ulusal Kurtuluş Savaşından kırk yıl sonra bu durumda kaldığını gös önünde tutarak, bir ayrıcağı olan Türkiye'nin gerçeklerini inceleme miz de gerekiyor.

Yanlış bir ayırım

Türkiye'de toplumculuğa salt aydınlardan kurulu bir kadronun öncülük etmesini istemek de, top lumculuğu yukardan aşağı uygula yacak bir kadro eline bırakmak de mektir. Gerçekte, aydın işçi diye bir ayırımı tüm yapma ve yanlış ol duğunu biliyoruz. Çünkü «Aydın» ne bir sınıf, ne de bir zümredir. Aydın olma, kişinin niteliğidir.

Türkiye gibi geri kalmış ülke lerde aydın - işçi ayrılığı, aydınl arın çoğunlukla burjuva sınıftan çıkması olmalarındandır. Burjuva, e mekçiye göre zamanca önalması bir sınıf olduğundan bu da normaldir. İşçi sınıfı, geniş örgütleri içinde ken di aydınlarını arttırdığı zaman, yap ma bir işçi - aydın ayrılığı da kalmı yacaktır. Bugünkü durumdaysa, ya şayarak, o sınıfın içinden yetişecek değil de, salt okumuşluklarından, görgülerinden ötürü toplumcu olan aydınların, işçileri yetersiz bulup öncülüğü almak isteyişleri, toplum culuğun yukardan aşağı uygulan masına yol açar ki — daha önce a çıkladığımız üzere — bu, bir çık mazdır.

Kaynağı hangi sınıftan olursa olsun emekçi sınıfı dâvâsını benim semiş ve Türkiye'nin gerçek kalkın masına toplumculukta gören her ay dın emekçi olduğuna göre, gereksiz ve yersiz, hem de yapma bir aydın - işçi ayrılığına düşmeden, bugün mücadele ve haklarını elde etmek için yetenekleri ve güçleri az olan, ama büyük bir hızla gelişen işçile rin örgütlenmelerini, bilinçlenmele rini daha da hızlandırmakla görev lidir.

GELECEK YAZI:

Emekçiler ulusal burjuva ile birleşmeli mi?)

NOT: Sosyal Adalet'in geçen ve önceki sayılarında anlamı bo san, değiştiren dizgi ve düzeltme yanlışları olmuştur. Yanlışları dü zeltmek olanaksızlığından ötürü, bunları düzeltmeyi anlayış göstere cek sayın okurlarıma bırakıyorum.

GERÇEKLERİMİZ

ayınca vatanımızı bö mdeğildi. Onun kadar, edler iç düşünmedi. Her i, anılmaz gibi görünen iye ve modern bir dev- gağılandı, anayasalar, füzün 10. yıl nutkunda nazı çok ve büyük işler da haklar kâğıt üzerin- idedi. Zaten Batıdaki ülerin memleketimizde alama aydınlar yok dese aşın da daha çok dev- Mehin seçim ve işleyiş i, tül organlarının bir- arı düzenleyip bir ana Halki Anayasa demek i çente karşısında vatan ırınanması ve korun- alım ortaya çıkışları ve yınımı doğrular.

urda en modern devlet- i idare edenler ve i- yını vardır. Duverger- imlik tarafından idare- be gevezeliktir. Böyle unı yeteri kadar teşki- dı idare edenler iktidarı e illenlerin kendilerini iğler. Bunun için de saki altında tutmağa, iğler.

şimsiz ve anayasasız nksızlaşmaktadır. Ay- ır da şiddetli bir tepki iğler. Bu yüzden ikti- ırı yandırmak için se- dı da düzenlenir. Ama iğ seçimlerin sonuçları- ını için gerekli tedbir

anbeç yıl önce Anayasa' ctılar bunun hesabını n lityaçlarını cevaplan a'nın yerine insan hak ığınz milletlerarası and ı ile eskisinden daha iyi

düzenleyen yeni bir Anayasa yapılmıştır. Ama dünyanın en iyi anayasası da yapılsa bunun yalnız başına hiçbir şey ifade etmeyeceğini 1961 seçimlerinden bu yana ortaya çıkan uygulama göstermektedir. Yıllardan beri sözü edilen anayasa aykırı konular yeni Anayasa'mıza eskisinden de aykırı düştüğü halde bunlar kaldırılmadı gibi bunlara yenileri de katılmaktadır. Böylece Anayasa'da tanınmış olan haklar ve hürriyetler «kanunla tanzim olunması» gereksizle aslında kısıtlanmakta, ya da ortadan kaldırılmaktadır. Bunun en yeni misalleri Sendikalar Kanunu, Siyasal Partiler Kanunu ve Toplu Sözleşme ve Grev Kanunu'dur. Ayrıca, Başbakan İnönü istediği kadar «Artık Anayasa Mahkemesi var, Anayasa'ya aykırı kanunların tatbikine imkân yok.» desin mahkemeler birçok aykırı kanunu rahat, rahat uyguluyorlar.

Temyiz Mahkemesi 1. Ceza Dairesi 16.5.963 tarihli bir kararında T. Ceza Kanunu'nun 142. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasını «ciddi» bulmayarak mahkeme kararını bu noktadan da ittifakla onaylamıştır.

Demek ki Türk halkı 27 Mayıs'a rağmen yine de Anayasa'nın kendisine tanıdığı haklara sahip olabilmek için çıkarıcı, statükocu politika esnafıyla daha çok uğraşmak zorunda kalacaktır. Zaten bu politikacıların güvendiği de daha büyük çoğunluğu okuma yazma bile bilmeyen halkımızın içinde bulunduğu şartların bilincine varamamış gereği gibi örgütlenmemiş olmasıdır.

Bugün Türkiye'nin en önemli meselesi Anayasa'nın tam olarak uygulanmasıdır. Eğer bu mümkün olursa o zaman ortaya çıkacak ortam da birçok meselerin çözümüne doğru esassız bir adım atılmış olacaktır. Bunun için de yapılacak iş her çeşit bölücülüğün sakınarak Anayasa'nın tam olarak uygulanmasını samimiyetle isteyen Türkiye İşçi Partisi'nin çatısı altında toplamaktır. Yazımızı yine Duverger'in bir sözü ile bitirelim: «Bir rejimin değeri, geniş ölçüde onu teşkil eden idareci fertlerin değerine bağlıdır.»

Yılmaz HALKACI

TÜRK DEMOKRASİSİNİ KÖSTEKLEYEN MADDELER

Türkkaya ATAÖV

Türk halkının ulusca bağımsızlığa ve özgürlüğe kavuşmak için başardığı ve insanlık tarihine büyük bir halkçı hareket olarak geçen Kurtuluş Savaşından bu yana bütün Anayasalarımızın tarihi ancak iki-yüz yıllık Batılılaşma çabaları ve Kurtuluş Savaşı yıllarının gerçekleri açısından tanımlanırsa bir anlam taşır. Bu dayanaklara oturan Türk toplumu halkçılık ve insan haklarına dayanan çağdaş anlamda demokrasiye yönelmek zorundadır. Kurtuluş Savaşının ilk hazırlıklarına Kuvva-i Milliye çeteleri ve Müdafaa-i Hukuk Merkezleriyle halk başladı, bütün zorluklarına halk katlandı ve zaferi halktan yana, halkla beraber ve halk için savaşan ölümsüz Mustafa Kemal'in bilinçli önderliğinde gene halk kazandı için halkçılık Anayasalarımızın dayandığı temel ilke olmuştur. Çalışan insanı en yüce değer olarak kabul eden halkçılık Atatürk ilkeleri içinde de temel ilkedir. Türk halkının iradesini en iyi yansıtan rejim olduğu için Cumhuriyetçi, Türk ulusunu çağdaş uygarlığa ulaştırmak için devletin itici, yapıcı ve düzenleyici görevine inandığı için devletçi. Türk milliyetçiliğini ırkçı, saldırgan, başka ulusları aşağı gören bir düşünüş değil, Türk halkının varlığının korunması ve refahının artması şeklinde anladığı için milliyetçi, dini devlet işlerinin kaynağı olmaktan çıkarıp ayıran laik ve Türk toplumunu çağdaş koşullara uygun olarak yenileme amaç edinen devrimci ilkeler Türk insanının uyanış, mutluluk ve refahı için amaç edinen halkçılık ilkesini tamamlarlar.

Bütün bu ilkelerin kaynağı olan halkçılığı Atatürk şöyle belirtmişti: «Biz hayatını, istiklalini korumak için çalışan erbabi sayız... Kurtulmak, yaşamak için çalışan ve çalışmaya mecbur olan bir halkız! Binaenaleyh, her birimizin hakkı vardır, selâhiyeti vardır. Fakat çalışmak sayesinde bir hakkı iktisap ederiz. Yoksa, arka üstü yatmak ve hayatını sâydan muarra geçirmek isteyen insanların bizim heyeti içtimayemiz içinde yeri yoktur, hakkı yoktur! O halde ifade ediniz, efendiler! Halkçılık nizam-ı iktisadını, sâyine, hukukuna istinat ettirmek isteyen bir meslek-i içtimaidir.» Yeni Türkiye'nin halkçı T.B.M.M. nin 21 Ekim 1920 günlü bildirisinde şöyle açıklanmıştır: «T.B.M.M. hayat ve istiklalini yegâne mukaddes emel bildiği Türkiye halkını Emperyalizm ve kapitalizm tanakküm ve zulmünden kurtararak idare ve hâkimiyetinin sahibi kılmakla gayesine va olacağı kanaatindedir... T.B.M.M. halkın ö-

tedenberi maruz bulunduğu sefalet sebeplerini yeni vesait ve teşkilât ile kaldırarak yerine refah ve saadet ikame etmeği başlıca hedef bilir. Binaenaleyh, toprak, maarif, Adliye, maliye, iktisat, evkaf işlerinde ve diğer mesâlide içtimal uhuvvet ve taavvünü hâkim kılarak, halk ihtiyacına göre, teceddüdât ve tesisatı vücade getirmeğe çalışacaktır...»

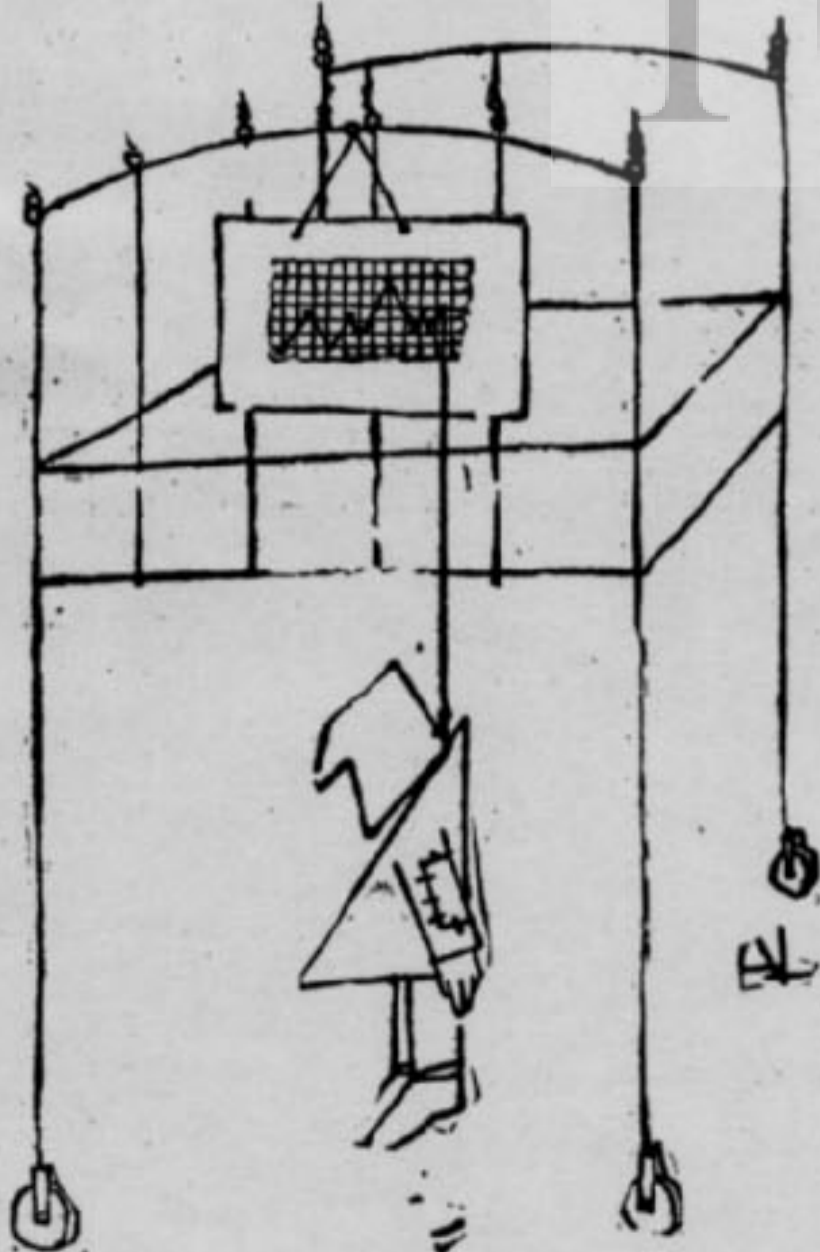
Yeni Türkiye, halkı toplumda bütün değerlerin yaratıcısı ve son amaç olarak tanımlamakla toplumu emeğiyle yaşayan insanların açısından düzenlemeği temel sayan ekonomik, toplumsal, siyasal ve ahlâki bir mesleği kabul etmiştir. Üçüncü bölümünde evvelce halk yararına ödevler yükleyen, 10'uncu madde devleti kişinin temel hakları ve sosyal adalet ilkeleriyle bağdaşmayan siyasal, ekonomik ve toplumsal ilkeleri kaldırmak ve insanın maddî ve mânevî varlığının gelişmesi için gerekli koşulları hazırlamakla görevlendiren, 41 inci maddede «ekonomik ve sosyal hayat adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yararlı bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir» diyen, 42 inci maddede devleti çalışanları korumak ve desteklemekle görevlendiren ve 48, 49 ve 50 inci maddelerde sosyal güvenlik, eğitim ve halk sağlığı konularında devleti görevli tutan Anayasa, halkçı bir Anayasadır. Anayasamızın 4 üncü maddesi «eğemenliğin kullanılmasında hiç bir suretle belli bir kişiye, zümreye ve sınıfa bırakılamaz» diyerek emeğin de toplum içinde siyasal bir güç olarak temsilini öngörüyor demektir. Devletin yalnız tek taraftan etkilendiği, kurulduğu ve denetlendiği bir anlayış Anayasamıza ve demokrasiye aykırıdır.

Kökleri kendi tarihimizde olan ve ilkeleri Anayasamızda belirtilen bu anlayış insanlığın gelişmesine de uygundur. Türkiye İnsan Hakları Evrensel Bildirisini 6 Nisan 1959 da ve İnsan hakları ve Ana Hürriyetlerini Koruma Sözleşmesini 1 Mart 1954 te onaylamış bir ulus olarak da Türk halkının hak ve hürriyetleri, Anayasamızın yanbaşında, Milletlerarası hukuk bakımından da teminat altına alınmıştır. Bu bildiri ve sözleşmeye imza koyan uluslar söz ve inanma özgürlüğüne sahip bir dünya kurulmasının en yüksek amaç olduğunu ve insanın haysiyet ve değerine inandıklarını kabul ederler. Bu sözleşmeyi imzalayanlar ortak çağdaş demokrasi görüşünden başka bir yöne gitmeyeceklerini taahhüt etmişlerdir.

Yukarıda değinilen ilkeleri benimseyen Anayasamızın üstünlüğünü şüphe götürmez Anayasamız insan hak ve hürriyetlerine aykırı, demokratik dengenin kurulması ve işlenmesini engelleyen bütün kanun ve davranışların karşıındadır. Bu kanun ve davranışlar Anayasa önünde hükümsüzdür. Hemen eklemeli ki insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik düzenin teminatı yöneticilerin Anayasayı çiğnemelerindedir. Anayasa mahkemesi bu ihtiyaçtan doğmuştur.

İşte, Türk toplumuna denge unsurunu getirerek emeği temsil eden ve Türk halkının yaratıcı gücünü gene Türk halkı yararına örgütlenerek adalet ve özgürlük içinde çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmamızı amaç bilen Türkiye İşçi Partisi tutucu görüş ve ayrıcalıklı davranışları reddeden ve halkın yaratıcı emeğine araç gözüyle bakan her türlü totaliter düzenleri, bu arada açık ve kapalı baskıya kesinlikle karşı olan Anayasamıza dayanarak, diğer kanun maddeleri yanında, T.C.K. nun 141/1 ve 142/1 inci maddelerinin iptali için Anayasa Mahkemesine baş vurmuştur. Bu demokratik ve ileri Türkiye için örnek bir harekettir. 1930 Faşist İtalyan Ceza Kanununun 270 ve 272 inci maddelerinden dilimize çevrilerek T.C.K.'na konan bu maddeler Faşist dünya görüşünün anlatımıdır. Bu maddelerin aslı İtalya'da hazırlanmış Faşist düzeninin koruma gereğinin ileri sürüldüğü herkesin bildiği bir gerçektir.

İtalya'da sınıf baskısını engelliyormuş gibi gösterilmek istenen bu maddeler aslında Faşist baskıyı korumak için konmuştur. Bu türlü maddeler uyarıcı ve ilerletici akları durdururlar. Bu maddeler tutucu ve gerici görüşü savunduğu için devrimcilik ilkemize, toprak ağalığı ve ayrıcalıklı durumları koruduğu için halkçılık ve sosyal adalet ilkelerine, ekonomik ve siyasal özgürlüğü yalnız belirli zümreler için değil, bütün insanlar için tanıyan görüşü açıkça baskı altında tutmak eğiliminde olduğu için insancıl dünya görüşü ve temel hak ve hürriyetlere tutucu ve gerici düşünceleri besleyip toplum içinde büyük çelişmeleri geliştirerek birbirine düşman zümreler yarattığı ve ırklar ve dinler gibi ayrımları sömüren ortamı hazırladığı için toplumsal barışa ve demokrasinin yerleşmesi için gerekli denge rejimini kurmayı engellediği için demokrasiye aykırıdır ve iptalini gerekir.

Yurdun ve Dünyanın dört bucağından
**REKLÂMLARINIZ İÇİN
BASIN İLÂN KURUMU**
Genel Müdürlük
Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1
İSTANBUL
Telefon: 22 43 84 — 22 43 85 Talaraf
Adresi: **BASINKURUMU**

SUBELER	DİS MUHABİRLER	BASINKURUMU
İstanbul	A. B. D.	İsviç
Ankara	Almanya (Federa)	İsviçre
İzmir	Avusturya	İtalya
Adana	Avustralya	Japonya
Bursa	Belçika	Lübnan
Diyarbakır	Bulgaristan	Macaristan
Erzurum	Çekoslovakya	Norveç
Eskişehir	Danimarka	Pakistan
Konya	Fransa	Polonya
Zonguldak	Hollanda	Portekiz
	İngiltere	Romanya
	İspanya	Yugoslavya
	İsrail	Yunanistan

Sosyal: 4

(Basın 10822)

Sendikalar konusu yine Mecliste

İşçi ve işveren sendikaları kanunu Senatoda bazı değişikliklere uğradı ve tasarı yeniden Millet Meclisine gönderildi. Senatodaki müzakerelerde çok önemli tenkitler yapıldı ve tasarıda yer alması gereken yeni hükümler belirtildi. Şimdi Meclis, bu değişiklikleri uygun bulur sa' kanun Cumhurbaşkanının onayına sunulacak ve Resmî gazetede yayımlandıktan sonra yürürlüğe girecek. Bir çok sendikalar özellikle kendi işkollarının sınırlarını çizmede uygulama sonucu güçlük görenler, kanunun bir an önce yürürlüğe girmesini beklemektirler. Zira Çalışma Bakanlığı, ilgili işçi ve işveren konfederasyonları ile görüşerek işkolları tüzüğünü çıkaracak.

Sendikaların ve Senatörlerin daha çok önem verdikleri toplu sözleşme ve grev kanunu tasarıdır. Tasarı Senatoda görüşülmeye hazır hâle gelmiş bulunmaktadır. TİP. Senatörü Ağırnaslı lokavtın tasarıda yer almaması için elinden geleni göstermektedir. Bu alan da Senatör Esat Çağa ve Suphi Gürsoytrak'ın da Ağırnaslı'yı destekleyeceği beklenmektedir. Son lokavtların etkisi ile Senatör Ömer Ergün'ün de lokavtlar aleyhinde bulunması - Türk İş İcra Heyeti üyesi olmasına rağmen - beklenmektedir.

Rıza Kuas Dâvâ açtı

Lâstik İş Başkanı Rıza Kuas, lokavt yaparak işçilerin peşişan olmasına sebep olan bir lâstik fabrikası işvereni aleyhine dâva açmaya karar verdi. Hicri Çapanoğlu, gazetelere gönderdiği bir bildiriye Kuasa hakkında karret etmekte ve iftirada bulunduğunu iddia ediyor, yapılan hakaretin de suç olduğunda ısrar ediyordu. Netekim lâstik işkolunda başgösteren lokavtlar üzerine İsmail Topkar'ın (Türk İş Bölge Temsilcisi) başkanlığında üç kişilik bir heyet Ankara'ya giderek Çalışma Bakanına lokavtların içyüzünü anlatmış, Bakanlığın görevlendirdiği 8 kişilik heyet de İstanbul'a gelerek inceleme yapmış, sendika uğramayı gereksiz görmüş ve Ankara'ya dönmüştü. Rıza Kuasın belirttiği şu idi:

İş ve Ceza kanunları henüz grevi de lokavtı da suç saymamaktadır. Üstelik Anayasa grev hakkını tanımış lokavtı da bir hakka yer vermemiştir. Fakat greve tesebbüs eden işçiler hemen tevkif edilmekte, lokavt yapanlar ise başı boz dolasmaktadırlar. Bu haksızlığı protesto için sakal grevimize devam edeceğim. Bu açıdan ele alınan olaylar Çalışma Bakanlığında duyurulmuştu. Buna rağmen lokavtları önlemek mümkün olamıyordu.

O kadar ki, lâstik iş kolunda ki işverci çok bakımsızdı ve işçiler her an çeşitli tehlikelerle karşılaşmaktaydı. Bu arada geçen gün (Çarşamba) Hasköyde İleal lâstik fabrikasında tedbirsizlik ve ihmâl yüzünden infilâk oldu, 9 işçi yaralandı. Kömür halinde hastaneye kaldırılanlarla Lâstik - İş sendikası

İŞÇİLERİMİZE ANAYASADAKİ HAKLAR EKSİKSİZ SAĞLANMALIDIR

Niyazi AĞIRNASLI

Sendikalar Kanunu ile Toplu sözleşme ve Grev Kanunu, işçi sınıfımızı önümüzdeki plân dönemlerinde istihsalı hızla geliştirecek teşvik niteliğinde çıkmasını ve milletimiz için hayırlı olmasını temenni ederiz.

Demokrasinin temel müesseselerinin kurulması istikametteki davranışları memnuniyetle karşılıyoruz. Gerçekten meslek birliklerinin, hür ve bağımsız sendikaların gelişmesi ölçüsünde demokrasi, sağlam temellere dayanmış olur. Meslek birlik ve teşekkülleri arasında bir sınıf var ki onun teşkilâtlanmasından hemen her memlekette endişe duyulmuştur. İşçi sınıfının haklarını elde edebilmesi, güçlü ve hür sendikalar kurması, geçim ve yaşama şartlarının ıslahı bu endişeler dolayısıyla kolay olmamış, İngilterede, Fransa'da İtalya'da, Almanya'da işçiler kanlı mücadelelere katılmak zorunda kalmışlardır. İktidarda başarının, muhalefette vatanperverce mukabalenin parlak örneklerini veren İngiliz İşçi Partisi, İşçi Sendikalarının birleşmesinden meydana gelmiş bir teşekkülüdür. Başka memleketlerde de işçi sınıfı çok güçlü sendikalar ve sendika federasyon konfederasyonları meydana getirmiş, memleketlerinin politikasında en tesirli rolü oynayan siyasî örgütlerde toplanarak teşriî meclislere gönderdiği fazla sayıda temsilci vasıtasıyla idareye de fiilen iştirâk imkânını elde etmiştir.

Sosyal bünyeyi ve istihsalı zaafa düşürecek mücadelelere başvurmak lüzumu olmaksızın işçi sınıfına hür ve bağımsız sendikalar kurma ve grev yapma imkânlarını getiren yeni Anayasamıza Türkiye İşçi Partisinin samimiyetle bağlı olduğunu belirtmek isterim. Başta işçi sınıfı ve umumiyetle emeklerinin günlük veya aylık olarak geliriyle, ölçülü bir hayat yaşamak zorunda bulunan ve vatandaşlarıyla büyük yoksul çoğunluğun insanca yaşama mücadelelerinin ilk engelini ayıklayan 27 Mayıs devrimcilerine ve halktan yana olan aydınlarımıza ve gerçekçi basınımıza minnettarlıklarımıza ifade etmeyi de bir kadîrşinaslık sayarız. Muhalefette iken grev ve sendika haklarını seçim sloganları olarak propaganda etmiş ve iktidara gelince de büyük halk çoğunluğunu sadece tebessümleriyle oyalamış siyasî teşekküller yanında toplumcu ve devrimci ekibin meydana çıkarılmasına kaptırmamakta azimli olduklarını görmek bu aziz vatanın geleceğinin en kuvvetli teminatıdır.

Türk işçi sınıfı büyük fedakârlıklara katlanarak, yarı aç, yarı tok nesilleri ya serhatlerde yahut yıpratıcı iş veya işsizlik şartları içinde feda edile bugüne erişmiş sâbir ve vatanperver bir sınıftır. Anayasamızın insan hakları evrensel beyannamesine de uygun olarak ona tanıdığı sendika kurma ve grev haklarını kısıtlı olarak tanımaktan endişe duyulmasın. İşçi sınıfının kendi mesleki sendikaları içinde kuvvetlenmesi ve politik bir güç olması Anayasamızın ve demokrasinin gerçek teminatı olacaktır. Bu sınıfın teşkilâtsiz ve dağıntı kalmasında menfaat umanların işgâlinin dağılıp erişeceğinde eminiz. Hükûmete fazlaca kontrol hakkı tanıyan davranışa ve ceza hükümlerine katılmamakla beraber Sendikalar Kanununun getirdiği bazı esasları umumiyetle uygun buluyoruz. İşçi sınıfının temel haklarına taallük eden bu iki kanunu müzakere eden karma komisyonda Türkiye İşçi Partisinin şimdilik tek temsilcisi olarak bulunmayı çok isterdik. Buna biraz da hak görerek Senato Başkanlığına müracaatta da bulunduk. Bundan başka bir çok kanunların karma komisyonlarına seçtiğimiz ve hattâ Yüce Senato huzurunda bu kanunların sözcülüğünü de yaptığımız halde bu kanun için bir oran engeli ile karşılaştık ve komisyonda rey sahibi olmadık. Evvelâ mümkün olduğu kadar her partinin komisyonlarda temsili ve bundan sonra oranın düşünülmesi Anayasamızın ruhuna mutabık düşerdi.

Ekseriya izlemek fırsatını bulduğumuz karma komisyon faaliyetlerinde işçi ve işveren sendikalarının hak ve menfaatlerin bağdaştırılmasına büyük gayret sarfedildiğini müşahade ettik. İyiniyetin mahsulü bulunan komisyon

tasarısında bazı değişiklikler yaparsak gerçekten övünülecek bir kanun meydana getirmiş oluruz, kanaatindeyiz. Hiç bir vakit müstağni kalınmayacak olan değerli emek ve onun sahibî emekçiler, böyle bir kanuna müstahaktır.

Burada Sendikalar Kanununun yürürlüğe girmesinden işçi sınıfının neler beklediğine ve ana hatları itibarıyla tasarıda fazla ve noksan gördüğümüz hususlara kısaca temas etmekle yetineceğiz.

İşçi sınıfı uzun zamandanberi hasretini çektiği sendikalar, toplu sözleşme ve grev kanunlarına nihayet kavuşmuş olacaktır. Fakat hemen şunu belirtelim ki bu kanunlar en mütakâmil hükümleri de ihtiva etse işçileri kısa zamanda refaha ve saadete eristirecek değildir.

Kanunlardan gereği gibi faydalanabilmeleri kendi aralarında birleşmelerine, mücadele azim ve gayretlerine, onların darma dağınık ve perakende kalmalarından menfaat umanların davranış ve dedikodularına kapılmamalarına geniş ölçüde bağlıdır.

Toprak, maden, sanayi, yapı ve sair bütün kollarındaki işçilerin yaşanır birer yuvaya kavuşmalarını, geleceklerinden emin olmaları, fiyat dalgalanmalarından teessür duymamaları lazımdır. Sendikalar kooperatiflere de önyak olmalı, sanayi merkezlerinde ordu pazarları örnek alınarak kurulacak işçi pazarları işçi hayatını kolay ve ucuz bir seviyede tutmalıdır.

İş yerleri yakınlarında oturulabilir işçi evleri, aynı semtlerde okullar, hastahaneler dispanserler ve kreşler kurulmalı. İşçinin beslenme ve sağlık şartları kontrol altına alınmalıdır. Bazılarına temas ettiğimiz bütün bu iş gücüne tesir edecek şartları sendikalar şuurlu mücadelelerle elde edecektir. Kanunlar kendilerine bu uğurdaki mücadelenin sadece anahtarlarını vermektedir.

Biz, tamamı dört milyonu aşan Türk işçilerinin sendikalarda ve bağımsız sendika konfederasyonlarında toplanmalarını cemiyetteki çok önemli yerlerini anlayıp mücadelelerinin bilincine varmalarını istiyoruz.

İşçilerin bir sınıf diktatörlüğünü düşünmediklerinden, demokratik bir düzen içinde lâıyk oldukları hayat seviyesine erişmeyi mücadelelerinin hedefi saydıklarından, memleketimiz de daha uzun müddet özel sektörün kalkınma hamlelerinde yeri olacağını kabul ettiklerinden eminiz. Millî gelir dağılımındaki adaletsiz tutumu adalet esaslarına ulaştırmakta güçlü sendikaların gayreti büyük rol oynayacaktır.

Fedakârlığın daha fazlasına tahammülü kalmayan işçi sınıfına karşı işverenlerin de vatanperverce bir anlayışla hareket edeceklerini onların sırtından büyük servetler biriktirme gayret ve hürsından kendilerini alıkoyacaklarını ümit etmek isteriz. Böyle karşılıklı bir anlayış havası içinde ve işçinin hayat seviyesinin yükselmesi sayesinde ki kalkınma hızını tahakkuk ettirmek ve Batı medeniyeti ile aramızda açılan uçurumu yavaş yavaş kapatabilmek imkânlarına erişebiliriz.

Demokratik anlamda politika mücadelelerinin masum halkın hislerini tahrik yollarından kolay netice almak sanatı olmadığını, vatan, millet, Silistire edebiyatı yerine sistemlere ve prensiplere dayanan bir hizmet yarışmasının mutlaka gerektiğini boş lâf yığınlarının ne bulgur pilâvına yağ ve ne de çavdar ekmeğine katkı sağlamadığını; en kolay anlayacak kadar uyanık olan işçi sendika çalışmalarının, kısır politika davranışlarının da durduracağını kuvvetle ümit ediyoruz.

Sendikalar kanunu daha kısa, daha özlü ve hukuk dili bakımından daha insicamlı olabilir, Temel hakların özüne dokunuluyor şüphesini doğurabilecek teferruatı sendikaların ana tüzüklerine terk edebilir.

Aslında suç bile sayılamayacak masum davranışlar için konulan cezaların ağır olduğu, hükûmete tanınan yetkilerin temel hakların özünü kısıtlayıcı mahiyette bulunduğu bu itibarla Anayasaya uygun düşmeyen bazı hükümlerin tasarıda yer aldığı kanısındayız.

dışında ilgilene olmadı.

İşveren Konfederasyonu ise, işleri işverenlere anlatıyordu. İş - Lâstik - İş'in işkoluna huzur verenlerden bir kısmı da (ki getirmeyi amaç bilen çalışmaya sayıları 13 ü bulmuştu) insafını baltalamadan geri kalmadı. hareket ederek işçiler lehine Lâstik - İş endikası işverenler ve kanunlar içinde anlaşmaya özel anlaşmalar yapıyor ve imza koyuyordu. Fakat Türk -

İşveren, bu anlaşmaları istemi tışma yapmayı, işçileri yeniyor. Toplu Sözleşme kanunu - yi amaç bilir görünüyordu. Bunun çıkmasını bekliyor ve o ka hazırlığı bozduğu için İşveren nuna göre hazırlatacağı tek tip Konfederasyonunun Lâstik - Toplu sözleşmelerle bütün sen ladiği bir bildiriye sendikayı dikaların karşısına çıkmayı ve İş'e çatması geçikmedi. Yayın işçi - işveren arasında bir ça suçlamaya kalktı. K.S.

Moskova'daki ideolojik tartışma

5 Temmuzda Moskova Pekin Komünist Partisi ileri gelenleri ile başlayan görüşmeler dünyanın Batı ve Doğu bloklarına bağlı olsun olmasın, hat ta bağımsız bir çok memleketler aydınları tarafından çok büyük bir ilgi ile izlenmektedir. Uzun süredenberi Moskova ile Pekin arasında devam edegelen anlaşmazlık, Stalin'in ölümünden sonra çok kapalı şekilde ortaya atılmıştı. Bu anlaşmazlıktan ilk önceleri yalnız Batı kaynakları söz ediyordu. Fakat son zamanlarda Moskova da, Pekinde anlaşmazlığı kabul etti ve açıklıyordu.

Stalinin ölümünden sonra Sovyetler Birliği Komünist Partisinin 20. Kongresinde Stalinin hatalarından bahsedilmiş ve onun putlaştırma politikası yerilmişti. Pekin, kongrede verilen kararları tasvib eder görünmüş, ancak Stalinin bazı hataları yanında büyük meziyetleri ve hizmetleri olduğu görüşünü de savunmuştu.

Gerçekte görüş ayrılığına yol açan ilk ideolojik sürtüşme konusu. Halk Komünleri denen hareketin Çinde başması ile ortaya çıkmıştır. Çin ileri komünizme geçişin hızlandırılabilceği tezini savunuyorlardı. Onlara göre köylüler seferber edilerek köylerde yeni bir ekonomik ve sosyal düzen kurularak komünist cemiyete Sovyetler Birliğinde izlenen yoldan çok daha kısa bir yolla geçmek mümkündür. Moskova ise, Halk Komünleri hareketinin bir zorlama olduğunu, önceleri kapalı, sonraları açık şekilde ileri sürmüştür.

Her iki taraf da bugün anlaşmazlığı açıkça ortaya atarken anlaşmazlığı ideolojik bir açıdan ele alıyor. İki tarafın iddialarına bakılırsa aradaki anlaşmazlık şu noktalarda toplanabilir:

- 1 — Emperyalizmin kuvvetinin değerlendirilmesi.
- 2 — Barış içinde bir arada yaşama prensibinin sonucunu.
- 3 — Kapitalizmden sosyalizme çeşitli yollardan geçmesinin mümkün olup olmayacağı konusu.
- 4 — Barışın korunması ve savaşın kaçınılmazlığının mümkün olup olmasına cağı.

Nikita Hruşçov

- 5 — Proletarya diktatör yası ve ulusal kurtuluş savaşı yapan halklara yardımın şekli v.b.

Bunlar çağımızın büyük meseleleri olarak ele alınıyor ve iki tarafca da Marksizm-Leninizm nazariyesi açısından farklı şekilde değerlendiriliyor.

Moskova Pekini harp kısırtıcılığı yapmakta suçluyor. Bir arada barış içinde yaşama

prensibini baltalamakla suçluyor. Milletlerarası komünizm birliği ve beraberliğini baltalamakla suçluyor. Moskova göre Pekinli liderler «doğmacıdır» ve aşırı - sol edebiyatla kışkırtıcılık yapmakta dırlar.

Buna karşılık Pekin Moskovayı halkların ihtilâli hamlesini kösteklemekle, emperyalizme en zayıf olduğu bir sırada öldürücü darbeyi indirmekten çekinmekle komünizm davasına Moskovanın ihanet ettiğini iddia ediyor. Pekin de Moskovalı liderleri «revizyon yonculukla» suçluyor.

Fakat iki tarafın da yalnız kendi açılarından Marksizm-Leninizm'in doğru yorumlandığı şeklinde gösterdikleri bu anlaşmazlığın acaba başka nedenleri yok mudur? Bu anlaşmazlık sadece bir nazariye kavgası, bir kitap dögüşümüdür?

Bir kere hemen şurasına işaret etmek gerekir ki mesele bir doktrinin yorumlanması şekline de bürünmüş olsa, bu yorumların yapılmasını gerektiren bir takım somut meselelerin varlığı ve asıl anlaşmazlığın tarafların bu somut meselelerdeki çelişen menfaatlerin den ileri gelmiş olacağı görüşü her halde bir anda reddedilemez.

Sosyalizmi gerçekleştirmiş veya gerçekleştirmeye yolunda bulunan memleketler arasında esaslı bir fark bulunduğu gözden kaçmıyor. Sovyetler Birliği, sosyalizmin temelini kurmuş, ileri ve gelişmiş bir endüstri memleketidir. Buna karşılık Çin, henüz sosyalizmin temellerini kurma çabası içinde ve genel çizgileriyle bir tarım memleketi halindedir. Bu iki memleket arasındaki farklı gelişme her

iki memleketin genel politikaları üzerine de etki yapmak - tan geri kalmıyor. Sovyetler Birliğinin iç ve dış politikasında da tuttuğu-yol ve bu yolla ulaşmak istediği amaçlar, hiç değilse yakın amaçlar, Çinin ulaşmak istediği yakın amaçlar, Çinin ulaşmak istediği yakın amaçlar ve politikasında ki yön birbirinden farklı olabiliyor. Sovyetler Birliği için bugün en önemli konu, bir nükleer savaşın patlamasını önlemektir.

İkinci Dünya savaşında büyük yük kayıplara uğramış olan Sovyetler Birliği savaşta sonra sosyalist bir toplum kurma yolundaki hamlesini büyük ölçüde yeniden başlamak

Mao Çe Tung

zorunda kalmıştı. Büyük emekler harcararak bugün dünyanın 2. endüstri memleketi haline gelmiştir. aHkını küçümsemeyecek bir refah seviyesine kavuşturduğunu Batı kaynaklarından öğreniyoruz. Hâlen uygulanmakta olan kalkınma plânının sonuna da daha da büyük bir ilerleme kaydedeceği ve bazı alanlarda Birleşik Amerika'ya yeti çeceği, hatta geçeceği bizzat Amerikalı uzmanlar tarafından da kabul edilmektedir. Bir nükleer savaşın patlaması, bütün bunları alt üst edecektir.

Beri yandan Sovyetler Birliği idarecileri 2. Dünya savaşındanberi zincirleme şekilde gelişen ulusal kurtuluş hareketlerinin emperyalizmi ve kapitalizmi can evinden yarıladı düşüncesindedirler. Bundan başka Sovyetler Birliğinde gerek ekonomi alanında, gerek sosyal alanda, gerekse bilim ve kültür alanında son yıllarda elde edilmiş olan ilerlemelerin Batı memleketlerindeki işçi sınıfları üzerinde olumlu etkiler yapacağını ve onların devrimci gücünü arttıracağını da hesaba katmaktadırlar. Bundan dolayı Sovyetler Birliği dünya barışının kurulmasına ve korunmasına nükleer silâhların yasaklanmasına ve genel silâhsızlanmağa birinci derecede önem vermekte ve kapitalizmle barış içinde yapılacak bir yarışmanın sosyalizm lehinde neti celeneceğine inanmaktadır.

Oysa Çin'in durumu dünya olaylarına bu açıdan bakılmasına imkân vermiyor. Daha önce de değindiğimiz gibi Çin hâlâ bir tarım memleketi karakterini taşımaktadır. Sanayileşmek için büyük gayretler harcıyor. Son zamanlarda Sovyetlerle arasının açılmış olması, endüstrileşme konusunda Sovyet yardımının kesilmesi

ne yol açtığından, endüstrileşme hamlesinin bütün ağırlığını Çin halkı taşıyor. Üstelik son 3 yıldır gayet kötü hava şartları Çinde iyi mahsul-toplanmamasına sebep olmuş, hat ta yer yer kıtlık olayları baş göstermiştir. Bu bakımdan Çin liderlerinin yumuşak bir politika izlemeleri çok zordur. Halkını ihtilâli hedefler peşinde koşturmak gereğini duymaları ve yoksul Çin halkının ızdırplarını emperyalistlerin sömürücülüğüne yüklemeleri - ki bu yükleyişte haklıdırlar - Sovyet liderlerine kıyasla daha zorunlu bir hâl almaktadır. Beri yandan bu yıl içinde veya gelecek yılın başında Çinlilerin Atom bombasına sahip olacakları söylenmektedir. Bundan başka, dünya komünizminin önderliği konusunda Pekinin Moskova'ya rakip çıkmış olması da esaslı bir anlaşmazlık kaynağı olarak görünüyor. İlk kaynağı olarak görünüyor. Pekinli liderler, Asya halklarına, hattâ Güney Amerika ve Afrikanın geri kalmış yoksul halklarına yol göstermek, onlar adına konuşmak hakkını ele geçirmek istiyorlar.

Özetlenecek olursa aradaki anlaşmazlık iki sosyalist toplumun başka başka gelişme seviyelerinde bulunmalarının bir sonucu olarak görülmedir. İdeolojik anlaşmazlık bu gerçek ve somut anlaşmazlığın nazari plâna yansıtılmasından başka bir şey değildir.

Ama, geçmişteki kitapları bugünkü hareket tarzının doğruluğu ve igriliği hususunda harfi harfine tanıkt göstermek herhalde yerinde bir davranış sayılamaz.

Çin - Sovyet anlaşmazlığının bir başka yönü de, uluslararası sosyalizm akımında ulusal ve yerli etkenin daha ağır basmağa başladığını ortaya koymuştur.

İkinci Dünya Savaşından önce Moskova bütün komünizm akımlarının biricik merkezi idi. Bugün merkezler çoğalmıştır. Pekin ayrı bir merkezdir. Totonun hareketi Belgradı ayrı bir merkez yapmıştır. Batı Komünist partileri bir çok kollarında bağımsız hareket eder olmuşlardır. Kurtuluş savaşını yapan memleketlerde ne Pekine, ne Moskova'ya, ne Belgrad'a, ne şuraya, ne buraya bağlı olmayan sosyalizm hareketleri baş göstermektedir. Bütün bu hareketler sosyalizmin daha güçlü bir şekilde gelişmesine ve sosyalizm doktrininin zenginleşmesine yol açacak niteliktedir.

Sosyalizm yolunu arayan toplumlar şekillere bağlı olarak değil, bilim ışığında kendi gerçeklerini dile getirerek sağlam sosyalist düzenler kuracaklardır. Bu denemelerin karşılıklı etkileri, sosyalist nazariyeyi hiç şüphesiz çeşitlilik içinde birliğe kavuşturarak daha güçlü, daha zengin bir hâlde getirecektir.

Moskovada 6 Temmuzda başlayan konuşmalarda iki tarafın bir uzlaşma zemini bulunmaları, bu şartlar altında, za yıf bir ihtimâl olarak görülüyor.

Millî felâketin son iffiraları

Türk toplumunun ve bu meyanda işçi sınıfının içinde bulunduğu çok kötü yaşama koşullarını duyan, kavrayabilen ve mücadelesini yapan gerçek sendikacıların aralarında (Millî felâket) diye vasıflandırdıkları bir has maden var Türk - İş'te.. Kuyruk acısı içinde kıvranan bu has maden, on parmağında on karasıyla Türk - İş'te önemli bir ödev temin etmiş kendisine.

Kayalaşmış beyni ile bu has maden. Türkiye İşçi Partisi'ni kuran, T.İ.P sine giren sendikacılara, toplumcu aydınlara, Türk işçi sınıfını sömürücülerden kurtarıp, insanca çalışıp insanca yaşamalarını isteyen ve bu yolda açıkça mücadele eden gerçek vatanperver ve milliyet perver insanlara parmaklarındaki on karası ile saldırmayı huy edinmiştir.

Has maden'in «hayır» dediği ve 27 Mayıs 1960 hareketinin Türk milletine armağanı olan yeni Anayasamızın sağladığı avantajlarla kendine gelmiye ve çeşitli dış yardımlarla güçlü bir işçi teşkilâtı olmaya yüz tutan Türk —

İş'i, kendi çıkarlarına ve siyasi kaprislerine buz gibi âlet etmekte olduğu gün gibi ortada iken, Türk — İş alâkalarının, teşkilâtın parçalanması pahasına, bu has madene «dur» dememesi veya diyememesi ibretle temaşa edilen bir olay olarak gözden kaçmamak tadır.

Kendini Türk — İş zanneden bu megaloman, gerici ve sömürücü çevreler öncülerinin Türk — İş nezdindeki mutemedi olan bu kişi, bu, sendikacıların yüz karası, akıttığı muntar salyalarını hikmet zannederek ve kendisinden çekinildiği için cevap verilmediği vehmine kapılarak saldırılarına devam etmektedir.

Buna Türk — İş'in sorumlu idarecileri ve Türk — İş camiası tarafından daha fazla göz yumulmıyacağına ümit etmekteyim.

Biz sabırlı insanlarız. Gerektiği kadar susmasını ve beklemesini biliriz. Bu sabrımızı korkaklığımıza hamledenler varsa, onlara yamıldıklarını haber verelim.

Şaban YILDIZ
(Sendikacı)

Adnan Özyalçınar'la

“SUR,, ÖNÜNDE

Bir Konuşma

— Hikâyeye nasıl başladınız ve nerelerden geçtiniz?

— Ortaokulun ilk sınıfındaydım daha. Bir kompozisyon ödevi vermişti öğretmenimiz. Galiba «İlk yaz-dı konu. Altı mı beş mi ne almıştı o ödevim. Bu haksızlık kızdırdı beni. Nedense kendimi güzel yazı yazabilen biri gibi görüyordum. Ortaokul son sınıfa dek bu böyle sürdü: Yani iyi bir yazar olarak ben hep güzel yazılar yazıyordum, öğretmenlerimin kıt anlayışı, kısa görüşlülüğü yüzünden de hep kötü numaralar alıyordum. Lisenin ilk sınıfındayken yazdığım bir kompozisyonla birdenbire on numara aldım. Örnek olarak da sınıfta okutuldu yazım. Edebiyat öğretmenim Salim Rıza Kırkpınar ilgilendi benimle. Bana kitaplar gösterdi, dergiler öğütledi. O gün bugündür okuyup yazıyorum işte. İşin garibi hâlâ iyi yazı yazan biri olarak görüyorum kendimi. ama on numarayı hak ediyor muyun etmiyor muyum. onu bilemem. Hem herkes Salim Rıza gibi bökese den not vermiyor galiba. Önce leri kenar mahallenin voksul in sanlarını gerçekçi bir açıdan ama yüzyesnel bir biçimde konu edinen hikâyeler yazdım. Bu dönem kışlar ve çevre aynı kalmakla birlikte, ilk tutuma bühüştün karışıt, kabataslak gerçek üstücü diye bileceğim bir tutumla yazdım. daha çok da psikolojik yönü ağır basan hikâyeler izledi. Her ik' dönemdeki hikâyelerde aslında somut olan olayları soyutlayan olayın kendisi yerine birtakım sorunlarla yapma durumlar ve bunların kuklaları kişilerle oyalanan bir anlatıydım. Şimdi olayların salt kendileriyle ilgilieniyorum. Gerçekçi gerçeküstücü bir tutum diye herhangi bir ayrım gözetmeden. Kişilerin olsun, olayların olsun salt kendi somut gerçeklikleri ilgilendiriyor beni.

— Bugünkü hikâye anlayışınızın yönünü belirtir misiniz?

— Az önceki sözlerimi biraz açayım: Bir olayı anlatmak yerine ortaya çalışmakla ayrı bir anlam tekniği denediğimi sanıyorum. Olayı, özüne daha çok yakışan biçimde somut bir nesne, sözcüğü bir taş, herhangi bir eşya gibi ortaya çıkarmaya uğraşıyorum. Olay somut bir olgudur, anlatıcı bir tutum onu yayıp parçalamaktan, özünden uzaklaştırmaktan başka bir işe yaramaz. Sözlünü ettiğini tutumla oluşunun tersine değil de kendi öz oluşuyla birlikte vürüdüğünden kavranması ve özünün ortaya çıkarılması daha çok kolaylaşır; yanlışma payı eksilir.

— İlk kitabınız PANAYIR'la yeni kitabınız SUR arasında ne ayırım görüyorsunuz İkinci kitabınız bilimsel ne yüzden aşılıyor ya da sürdürüyor?

— Aslında çok büyük bir ayrım yok: Yani olaylara bakış açısı bakımından. PANAYIR'daki hikâyeler ölüm konusu çevresindeki bildiğimiz hergünkü somut olayların hikâyeleriydi. SUR'daki «Ağır-malar»daysa — exercise karşılığı kullandım bu «alıştırma» sözlünü — kimi soyut kavramlarla kimi şiirsel görüntüleri olaylarda somutlandırmaya çalışmaktı amaçım. Sözcüğü, soyut olarak ele alınan ölüm ya da varlık kavramını somut olarak yakalamak. Birinci kitapta olaylardan hareket ederek yine olayları anlatmıştım. İkinci kitaptaysa, tersine, kavram ve görüntülerden hareket ederek onların olaylarını yakalamaya çalıştım.

— Hikâyelerinizde toplumla olan ilişkilerinizi nasıl belirtiyorsunuz? Toplum karşısındaki tutumunuz nedir?

— Hikâye anlayışında olayı, başkötüye oturtan biri olduğuma göre yalnızca kendine dönük bir bireyin iç sıkıntılarını hastalıklı bulutaltısını sıkıcı monolog ya da diyaloglar biçiminde anlatamıyacağım, anlatmıyacağım açık bir ger-

çektir. Özellikle somutlaşmasını vermeye çalıştığım olaylardaki kişiler elbette toplumun çeşitli katlarının kişileri olacak, birbirleriyle ya da toplumla olan ilişkilerin de bir sürü uyumsuzluklar ortaya çıkacaktır. Uyuşmadan söz etme göre, özellikle uyumsuzluk dediği me göre, gerek kendimin gerekse kişilerin toplumla olan ilişkilerdeki davranışımız bu uyumsuzluk açısından olacak, bu yönde belircektir. Soyut olarak uyumsuzluk belki pek bir şey söylemez. Ama toplum katlarının ya da bu katlardan birinden bir bireyin toplumlula olan ilişkilerinde karşlaştığı çeşitli uyumsuzluklardan — iktisadi, cinsel, giderek kişisel — söz edilmeye başlandı mı iş değişir. Üstelik her namuslu yazar gibi Nükleer silâhlanmanın durdurulamadığı bir dünyada bir bölüme sözde yöneticinin, bir avuç çıkarıcının keyfine her an toptan bir öldürüm tehlikesi altında günlük ekmeği için kahramanca didinen, ya şama savaşını soluk soluğa sürdüren güçsüz bireyin yanında «lac-zıtıma» onun mutluluğunu her şeyin üstünde tutacağına göre uyumsuzluklarda kimden yana olacağım da anlaşılır. Kaldı ki, uyumsuzlukların anormal ve alabildiğine sivrî olduğu bizimki gibi gerıkalmış toplumlarda her türlü yoksulluğun altında ezilen kişinin, kişilerin mutluluk ve özgürlüğünü savunmak yazarın doğal ödevi. Ormalidir.

— Etkisinde kaldığınız hikâyeciler (yerli yada yabancı) oldu mu? Ne bakımdan etkilendiniz?

— Dönem dönem etkilerinde kaldığım yerli ve yabancı yazarlar oldu. Çeşitli yazarlar değildi bunlar. Birbirine yakın, geniş olarak düşünülürse, biçim ve düşünce bakımından aşağı yukarı aynı çeşitli yazarlardı. Bütün etkilene-lerdeki gibi biçim yoluyla başlayan bu etkilenelemler sonra sonra düşünce, dünyaya bakış açısı bakımın-

dan da kendini duyurdu hikâye yazma gücünü kimden alsın bu yazar. Bu durumda benim tek istediğim küsmeyen yılda bir tane mi olur iki mi olur hikâye yazmayı sürdürmemiz olacaktır. İlk bakışta dış etmenlermiş gibi görünen bu pek önemsemediğimiz bir iki nokta, hikâye sanatımızın özgürce gelişmesini önlediği için, üstünde durulması gereken hikâyenin en az iç soruları kadar, önemli sorunlardandır sanırım.

— Bugünkü hikâyeciliğimizi nasıl buluyorsunuz? Nasıl olmasını istiyorsunuz?

— İyi bulduğumu hem de çok iyi bulduğumu çekinmeden söyleyebilirim. En kötüsünü bile eleştirmeye kalkmak haksızlık olur. Yazıldığına şükretmekten başka bir şey yapılamaz. Yazarlığın ikinci bir iş durumunda olduğu çalınmış vakitlerde ayaküstü kahve köşelerinde çırpıştırma olarak yapıldığı ülkemizde nasıl kıyamabileniz bir hikâye yazarını. Hele o yazar vakitsizlik ve iktisadi zorluklar gibi büyük engelleri kahramanca — belki de aptalca — bir inatla aştıktan sonra yazdığı hikâyelerine az satışı sanat dergileri dışındaki basın yüz vermez, yerli yazarların eserleri dışındaki her türlü edebî kitapları — çoğu da entipütan yazarların çevirileridir ya — basan sözde basımcılar da onun silkerse nasıl haksızlık etme koku olmadan ciddi bir eleştirmeye girişilebilir? Haydi bütün bu-

ları sineye çekti. Sanat dergilerinin görünmeyen köşelerinde kalaa hikâyelerini geniş bir okuyucu topluluğuna iletme amacıyla kitap halinde toplayıp kendi parasıyla bastırıp diyelim. Baskı parasını da nasıl bir araya getirebildiği ayrı bir konu ya. Yazarın tertemiz, özenerek bastırıldığı kitabın okuyucuya iletilecek olan kitap satıcısı, parasını peşin ödiyerek değil, emaneten bile almazsa yazar-

— En çok beğendiğiniz yabancı hikâyeciler kimlerdir?

— Yine yazarlar diye sayacağım tür ayrımı gözetmeden. Dostoyevski, Çehov, Camus, Faulkner, Kafka, Gide Katherine Mansfield.

— Bu ve bundan önceki kitabınızda en sevdiğiniz hikâyeler hangileridir?

— PANAYIR'dan «Altucu» ile «Uğultusu SUR'dan da «Tanrı Kaktında» ile «Çark» adlı parçaları seviyorum.

Soruları soran: A. BEZİRCİ

•SUR-dan bir parça:

Uçurum İçin Bir Öndeyiş

Dün uçurumları doluştım. Her zaman yaptığım gibi, kıyıdaki çakıllı, dar yollarda geziyor, kaya kovuklarının serin karanlığına ellerimi daldırıp kükük kabuklu hayvanlarla oynamayı deniyordum. Güneş, kıyının pis denizini, çakıllı yolun sararmış gazete kâğıtlarıyla eski konserve kutularına bulaşmış iri taşlarını, ufalanmış ve âdeta ortalıkta gazete parçalarıyla konserve kutuları kılığında görünen, görünmeyen yanlarındaysa, yüzyılların güçsüz kaniyle kokuşup duran iri hini saklıyan her iki çöplüğü de, aynı anda, ve birlikte özümliyerek sindiren toprağı, bütün gücüyle, yani, insafsızcasına ve bir örnek aydınlatıyordu. Kıyıkupkuruydu. Tamtakirdi. Rüzgâr yoktu. Sonra da iyice ses sızdı. Tepedeki kovuklara girip çıkan martıların sesleri bile aşağıya ulaşmıyordu. Ancak tepeye tırmandıktan sonra ayırdedebildim bunu. Önce, yan yatmış, uçurumun duvarına bir yanından bağlı, iri bir kaya buldum. Üstünde küçük bir çam bitmişti. Ya da henüz bitmeye başlamıştı. (Uçuruma hazzırlık). BiraZ çevresinde gezinip, tırmanmaya en elverişli yeri seçtikten sonra, bütün gücümü kullanarak, kayanın üstüne çıktım. Çıkar çıkmaz, kısa bir esinti, tepemden geçip gitti. Deniz, kıyıdaki kirliliğini bırakmış, içini apaçık gösteren, berrak, yalansız bir deniz olmuştı. Küçük küçük buğu kümecekleri de, denizin orasını burasını silip, gözden kaybetmiş gibi, parçaları yorlardı onu. Birdenbire kayanın ardında, oyuguğun içine gizlenmiş bir yol ilişti gözüme. Tepeye tırmanıyordu. Hiç düşünmeden yola koyuldum. Garip tir acelelilikle, soylu bir heyecan sarmıştı her yanıma. Titriyerek, soluk soluğa çıkıyordum. Tepeye yaklaştıkça rüzgârı, martı bağırıklarını ve sessiz sanıp da, çekinmeden, yanına kadar sokulduğumuz, korkusuzca içine girdiğimiz, aşağıdaki, o bir avuç denizin dinmek bilmiyep ve kendi gibi uçsuz olan uğultusunu, açıkça, duymaya başlamıştım. Tepeye varıp ilk uçurumun yanına yaklaştığımda, uğultu, artık iyiden iyiye artmıştı.

Adnan ÖZYALÇINER

DUVAR

Duvarlarda saçların çiçeklenir
Seni alır kendine çeker uyku
Geceler başladımı yorgunum uykusuzum
Düşlerimde birileri seslenir.

Kapılar üstüme kilitlenir
Işıkları söndürmeler bütün gece
Sabahlara kadar yorgun adamlar
Kapatılmış sancılarda titreyişir

Çağlar anlatmış seni çağlardan anlamışım
İstemem yalnızlığına umut eklenmeyecek
Arayacak çoğalacak yürüyecek çağlara
Prangalar inleyecek, yanılmışım yanılmışım.

Seslensem geri gelmez bir daha
O en yakın yerde yitirdiğim
Bende uzayan yenilmez tutkuyu
Örtemez kapansa bütün kilitlerini.

AFŞAR TİMUÇİN

SUR, Adnan Özyalçınar, hikâyeler, Sürek yayınları, 80 Sayfa 250 kuruş.

Halk yazarı

Elsa TRIOLET

Derler ki ateş için rüzgâr ne ise, aşk için ayrılık da odur: Bütün aşkları alevlendirir, küçüklere ise söndürür. Fakat aşk için ayrılık ne ise dostluk için bir arada bulunuş da aynı şey değil mi dir? Hayvanlar koklaşa, koklaşa, insanlar konuşa, konuşa anlaşmazlar mı? Buluşmalar işi münasebetlerin kurulmasını kolaylaştırır mı? Bir bakışın, bir elin, bir sesin insanca sıcaklığı arada kişiyi ortadan kaldırmaz mı? Eğer bette burada insanlar arasındaki buluşmalardan söz ediyorum, kurtlarla kuzuların buluşmalarından değil...

Yurdumuzu Hitler'ci saldırganların işgalinden kurtarmak için yeraltı savaşına giriştiği günlerde, bütün Fransa'yı tek bir yürek halinde birleştiren ve birlikte yürütülen geniş bir hareket doğmuştu. Bu harekete katılanlar dışman karşısında anlaşmışlardı. Fakat ben daha o zamandan bu işin birliğinin balayı gibi geçici olduğunu sezmiştim. Nitekim 1944'te Louvre Sarayı boyunca mahsurda yanyana yürürken Albert Camus'ün: "Herde ayrılacağız... demis...

"Bu «ilerde» sözü Camus'nün C.N.E.'ye (Ulusal Yazarlar Kurulu'na) bağlı bütün yazarlardan istediği belli bir «ruh birliği» idi. Camus «ilerde» sözüyle kurtuluşu kastediyor ve bu ruh birliğinden yoksun olduğu için eseri «yüksek edebiyat»a girebilecek bir yazarı küçülüyordu. Bense yazarm «Filles»de Camaret» adındaki eserini savunuyor ve Camus'nün hiç yoktan benimle bir hır çıkarmaya çalıştığını görüyordum. Camus'ü o

günden sonra bir daha görmedim. Kurtuluşun' yaklaşmasıyla onun neden C.N.E. ile bozuşmak için bahane aradığını da öğrenmeğe kalkışmadım: Aramızdaki uçurumu sezer sezmez zaten ondan yüz çevirmiştim. Haksız yere bir edebiyatçıdan «bayağı» diye söz edilmesine ve onun alabildiğine «öfütülemesine» içerlemiştim.

Evet sanatçı mı, vur abahyal Harpten çok önceleri Montparnasse'da güzellene cezalandırılan bir sanat eleştirmenini ondan birkaç defa daha söz açtığını sanıyorum, - hâlâ hatırlıyorum: Bu eleştirmen, bir eseri beğenmeyince sanatçısına saldırırdı. Hem nasibi saldırdı, sormayın! Günün birinde hücumu uğrayarak bu çeşit eleştirmenin tadını tadan bir kadın ressam, ünlü eleştirmenin devam

ettiği Rotande'daki kahvehaneve gider. Niyeti, eleştirmen dener bu adamın yüzüne tükürmek ve ona güzel bir ders vermektir. Kadınlara olduğu kadar erkekler de kıyasıya ve haksızca saldırıran böyle bir eleştirmen taslağına karşı ressamın bu davranışı kahramanca bir hareketti doğrusul Geçelim, ressam çok miyop olduğundan, tükürük suçsuz bir müşterinin fincanına düştü ve böylece de bir facia önlenmiş oldu. Fakat davranış yerinde idi. Şunu da söyleyeyim ki bu çeşit sanat eleştirmenin kurbanları o zamanlar sanat ta öncül grubu meydana getiriyorlardı, üstelik aralarında yabancılar da vardı.

Sanat eleştirisi oldum, olası siyasaldır. Bunu inkâr etmek boşu nadır. Benim gibi birçok kimseler de bu gerçeği inkâr etmezler. Kardeşlerin çıkması, bir eserin özünün yani onun özellik, değer ve canlılığının bizi ilgilendirmesi, öncül sanatın dikkatimizi çekmesi hep bu yüzdendir. Çünkü, yeni sanat dünyaya, insana «kudaki biriki filizinden» almak yatağındaki koşullara ve gökteki yıldızlara kadar bütün varlıklara yeni bir görüşle taze bir ışık saçır.

Bu yeni öncül sanat dönüğü gibi bugün de vardır, ve siyasal bakımdan sosyalist yarı halkçı, devrimci ve demokrat olan bütün ileri sanatçıları bağrında toplamaktadır. Genel olarak, eğer bir sanatçı her türlü sömürmenin, baskının ve geriliğin düşmanı değilse gericidir, yani devrimci değildir.

Eğer sahte yeni sanatın arazı geriliği haykırmasa; tam tersine günümüzün gerçekten yeni sanatı, şifreli bir dille değil, açık ve duru bir dille anlatılan, canbazlar ve hokkabazlığa dayanan kuralları hiçe sayan bir sanattır.

Eğer sahte öncül sanatın özelliği herkes tarafından anlaşılmasa; tam tersine, günümüzün gerçekten öncül sanatı apaçık bir dille konuşan ve artık kitleler için değil de uzmanlar için anlaşılmasa olan bir sanattır. Çünkü bu uz

manlar insanın «elmaya «elma» diyebileceğini ve bir sanat eseri yaratabileceğini kavrayamıyorlar. Onların görmek istemedikleri şey, elmanın yeni görünüşüdür. Ama gene de Newton veya Cezanne karışında şaşırıp kalmaktan kendilerini alamıyorlar.

Bugün, her zaman ve her yerde olduğu gibi, öncüler yalnız başına ilerleyen, kendi başına bırakılmış, geriliğe bağlı sağır aydınlarla çeşitli halde küçüklük bir «oplu luktur. Bununla birlikte bugün onlar, bu ufaklık topluluk, şiir ve siyaset oyunlarının dışında, yalnız ve doğruluklarıyla kitleye «mişlerdir.

Günümüzün öncül sanatçısı bir halk yazarı olduğu için motudur. Halk yazarı, yazmasını bilimleyle ri anlatan kimsedir. Halk yazarı, eskinin büyücsü gibi hastaları cinlerin elinden kurtaran ya da bu günün psikanalisti gibi kitleyi sebebini bilmediği acılardan kurtar mağa çalışan kimsedir. Halk yazarı, olaylarla kaynaşan, olayların önünde yürüyen, onları toplumsal bir gözle ve ustaca anlatan önmüze serip aydınlatan kimsedir.

Eluard işgal altında milyonlarca kadın ve erkeğin istediği «Hürriyet» şiirini yazdığı zaman bir halk yazarı idi. Aragon halkların kardeşlik ihtiyacını dile getiren «Güle Sevgi Çiçeği»ni yazdığı zaman; Simenov harbin birbirinden ayırdığı yüz binlerce insanın kavuşma inancını belirten «Beni Bekle»yi yazdığı zaman; Vercors vicdani kendisini isyana götürdüğü zaman birer halk yazarı idi. Halk yazarları: İşgal altında, ağızların kilitlendiği günlerde Fransanın bağını sızıkve özgürlüğü için konuşan, toplama kamplarının sesini duyan yiğit yazarlar... İncilin ve folklorun halk yazarları, gezgin saz şairleri, Moliere Hugo, Zola, Shakespeare, Dickens Tolstoy Barbusse, Gorki ve Mayakovski'ler... Paisa'yı Ray Kavgasını ve Kesin Dönüşü sahneye kovan yazarlar

Çeviren:

ASIM BEZİRCİ

YENİ YAYINLAR

MODERN TOPLUMDA
KADIN, Dr. Bedia Akarsu, inceleme, İzlem Yayınları, 48 sayfa, 150 kuruş.

ÜÇ İKİZLER, Oğuz Tanrısel, masallar, Dernek Yayınları, Ankara, 82 sayfa, 150 kuruş.

DAISY MILLER, Henry James, roman, Varlık Yayınları, 2 lira.

SIRTLAN BAYIRI, Behiç Duygulu, hikâyeler, Yeditepe Yayınları, 56 sayfa, 2 lira

BAĞIRIYORUM, Ayhan Kırdar, şiirler, 48 sayfa, 250 kuruş.

MEZARLARINDA YAŞIYANLAR, Necmi Onur, röportajlar, 172 sayfa, 5 lira.

«Bütün insanlar tükenmek bilmeyen bir canlılık içinde, hiç ölmeyeceklermiş gibi, ama gerçek ölümsüzlükten yana değil bu canlılıkları, yaşadıkları saatin derinliklerine inen bir canlılık belki de bu...»

KAFKA

Bizim toplumumuzda kişi kendini yapar, yapabilirse; toplum çok bir şey vermez ona, üstelik daha da engeller. Toplum kişinin duygularını baskı makinesine koyar, düşüncelerini fışkırtmasını diye kaynağına cıva döker. Kişiyi var olan yasaklara uydurmaya çalışır, süregiden düzene baş eğmeye zorlar. Cinsel eğilimleri uyandıran kız çocuğunu eve alır, dört duvarda büyütür, imzalı kocaya satmaya bakar. Erkek çocuğunu bir mal alıcı olarak yetiştirmeye uğraşır. Okula gönderir, sistemsiz bilgileri yağar beynine. Çocuk Arşimed kanunlarını bilir ama, yaşarken onu ne işe yarayacağını düşünemez bile. Kendinin ne olduğunu düşünmez, dolayısıyla insanın ne olduğu da konusu değildir. Toplumunun değerlerine bağlanmaz, tarihinin süslenmiş olaylarına bağlanır. Dadaloğlusu-

nu duymaz, Karacaoğlan'ını itmez, Aşk Garib'ini görmezden gelir. Ama bakar ki iş modaya dayandı, bir köylü işleme heybe atar sırtına, duvarına saz çalar. Dört kitap okudumu beşincide kimseyi beğendiremezsiniz. Altın cıva yazar olur, yedincide «Sartre de kimmiş, Malraux mu? Geç onu bir kalemde canım» demeye başlar.

On bir yıl sınıf geçer, eğer parası olmamışsa, anası babası da bilmeden özenmemişseler, bir yabancı dil bile bilmez. Bir yabancı dil bilmez ama, batıldan çok batılı kesilir, Fuzulî'den Nesimî'ye kadar tümünü alışıya eder. Bir yabancı dil bilmesi için, salon çocuğu olması gerekir. O zaman da, yaşamanın Madisson dansını en iyi kıvırıp, pastayı en güzel kesmekten öte bir şey olduğunu anlamaz bile. Hor görür üstelik. Seni beni hor görür. Boşlukta: «adır da ondan, kendini de hor görür, ama dili varıp söyleyermi? Bir dala tutunamaz oluşunda belirir kendine güvensizliği. Günler amaçsızdır, geceler tekdüzedir. Yaşamaya yepyeni bir anlam getirmeli... Kendi de bilmez ne biçim bir anlamdır bu getirmek istediği an-

lam. Her şeyin evlenmekte başla mişten büyük şeyler almadıkları yapı evlenmekte biteceğini sanır ama kendilerinin de var olana bir Yokluklarının kuru soğanını yeneyleyler katmaya çalışmamış olduk mediyi için, gerçeğin ötesinde bir ları da doğrudur allı-pullu dünya kurmuştur. Onu Bizim kuşağımız daha iyi acıladı yaşar, onun yalnız oksijenini so-bütün bunları. Yaşamının bir lur, onun uydurma ekmeğiyle bestoplumsal alışveriş olduğunu anlenir. Kıza en çok palavraya yaladı. Bugün daha iyi ürün elabil tan bir erkeği, ne yapıp yapıp omek için toprağı derinden derine düşlerinin şövalyesine denk bulur, işlemek zorunda olduğunu biliyor. bir tohumluluk hiyardan bir üs Biliyor ama, ne ekecek toprak tün insan kurur. Erkekse onu bir bırakmışlar ona, ne ata-ak tosevmeğe görsünler, neyi varsa hum, ne pulluk. Şiir artık bir bırakmaya, başarılarını bile yüzü esin işi değilmiş, hikâye artık bir tü etmeye can atar. Bütün iş, Al- iç sıkıntılarını dökme aracı demanya'ya gidip falanca marka bir gılmış, çoğumuz anlaşık burada. Ama bu işe gerekli bilgiyi de verze düşen iğneyle kuyu kazmak. serler ipi.

Yaşanlar eskisi gibi karın duyur Kişi kendini sağlam temellere omuyor artık. Şurası kesindir biz turtmamışsa, yaşamasına bireyile-geciş- kuşağıyız. Çağların eskiteğinde kalmayıp dışa açılan ruralmiyeceği yapılar vermek bizim bir, ilkeler kaymamışsa, ca iyi gö-iç imkânsız. Biz var olanı değer rünüşler altında bile olsa yok o-lendirip, elden geldiğince ileri gö-lup gitmekte olduğunu, uslu ka-türebişsek yeter. Daha köklü ku-falardan çıkan makinelerin bilinçşaklar ölümsüzlüklerini buradan sizlikte insanı kıyasıya boşluklaragiderek yaratabilsinler, bizi suç-atmakta olduğunu göremez. Hak-lamasınlar uyusuklukla da onun ları yoktur yakınmaya kimseden ötesinde pek bir şey istemiyoruz yana, ekmemişlerdir ki biçebilsin Zaten istesek de sonuç değişmez ler. Ama ne hikmetse en çok daki, tatar arabasıyla arnavut kaldı onlar yakını durur. Doğrudur geçiriminden bu kadar yol yürüür.

ORDA

Çocuk uyanır uyanmaz,
Ekmek diye haykırır anasına,
Günün ilk aydınlığı büyürken
Katar açlığını odanın yasına.

Orda Samatya'da bir ev vardır
Yoksulluk derler gece gündüz,
Kapasında gece gündüz bir dev vardır.

Kız giyinir giyinmez,
Ters yüz edilmiş, eski,
Beğenmediği, sevmediği besbelli ama,
Ne yapsın çarlıçplak gezemez ki.

Orda Samatya'da bir ev vardır,
Yoksulluk derler pis,
Kapasında pis bir dev vardır.

Dece öksürür öksürmez,
Yaz da gelmedi Bu yıl neden
Kira mı, gaz mı, borç mu, kömür mü,
Çatılar başı binlerce düşünceden

Orda Samatya'da bir ev vardır,
Yoksulluk derler kocaman,
Kapasında kocaman bir dev vardır.

Fazıl HÜSNÜ DAĞLARCA
(Karşı, 7)

Duyurmalar

YANA.

Cahit Irgat'ın dördüncü şiir kitabı «Yana» adıyla Yuvarlak Masa Yayınlarında çıkacaktır.

KURDLAR SOFRASI.

Atilla İlhan'ın üçüncü romanı «Kurdlar Sofrası» Ataç Kitabevi yayınları arasında çıkmak üzere dir.

DOLU DIZGIN.

Samim Kocagöz'ün Kurtuluş savaşımızı konu eden «Kalpaklılar» romanının devamı «Dolu Dizgin» adıyla Ataç Kitabevince yayımlanacaktır.

SOSYALİST GÖZLE TOPLUM VE SANAT

Asım Bezirci'nin Fransız yazarı Jean Fréville'den dilimize çevirdiği «Sosyalist Gözle Toplum ve Sanat» adlı inceleme İzlem Yayınlarında çıkmak üzere dir.

GECEKONU

Genç şairlerimizden Sennur Sezer şiirlerini «Gecekondu» adlı ilk kitabında toplayacaktır.

GODOT'YU BEKLERKEN.

Samuel Beckett'in ünlü oyunu «Godot'yu Beklerken» Ferit Edgü Türkçeye çevirmiştir. Yakında Çan Yayınlarında çıkacaktır.

Kokmuşlar saltanatı

Milli Eğitim Bakanlığını Millî Uyum Bakanlığı haline getiren beyler gümbür gümbür devriliyorlar. Bundan sonrakiler de devrilecekler. Ama, güttükleri Millî Uyum politikasının kokusu günden güne artarak yayılıyor. Bu konuyu önlemek için Millî Eğitim Bakanlığını sodası bol sabunla gıcır gıcır yıkamak gerek. Millî Eğitim Örgütünü çarkları arasına sıkışıp kalmış sıçan ölümlerini temizlemek gerek. Bir Bakanla, bir müsteşarla olacak şey değil bu... Örgütü Ortaçağ karanlığına itmeğe çalışan bütün zibidilerin ayıklanması zamanı gelmiştir artık. Anayasamızın çarptığı kişi, İktidar, hükümet iflah olmaz!

Geçenlerde elime bir «Anı Defteri» tutuşturdular. Öğrencilik yıllarımızda hemen çoğumuzun düzenlediği anı defterlerinden biriydi bu. Benden de üç - beş satır yazmam isteniyordu Defteri şöyle bir karıştırdım. Sayfalara anılarını, dileklerini dökenlerin kimi öğretmen, kimi orta okul ve lise öğrencisi... Defter sahibinin kardeşi olan Bayan öğretmen yazdıklarının bazı yerlerini buraya aktarıyorum okuyun da, Millî Uyum politikasının yetiştirdiği gençlerin halini görün:

«Şu anda defterine bir şeyler yazmakla meşgulüm. Canım ne yazayım? Zaten her ikimiz de bir birlerimizin acı ve tatlı günlerini müşterek yaşıyoruz. Yalnız şunu belirlemek isterim ki, hayatta sizin gibi bir kardeşe sahip olduğumla iftihar edebilirim can... (...) Hayatta size şen ve mesut günler temennisiyle... (...) Canım; siz daima gönül eğlendirmeyi seven bir kardeşin eylendirmek hakkını ama şunu belirlemek isterim ki: Gönül eğlendirmek istiyorsan deniz seyahatine çık her limana uğra fakat demir atma can...»

Bunları yazan bir ilk okul öğretmenidir ve köyde, köy çocuklarını okutmaktadır! Enstitülü öğretmenlere «Kerpiççi» diyen zibidiler, öğretmen okullarında işte böyle öğretmenler yetiştirmek ve halkın çocuklarını bunların ellerine bırakmaktadır.

Bir okuyacağınız da bir liseli delikanlının «anı» sı. Okuyun da, Kokmuşlar Saltanatı'nın neden sürüp gittiğini neden Millî Uyum Politikasının körüklediğini, neden aydın öğretmenlere çamur atıldığını, halkını ve ülkesini seven kişilerin neden tedirgin edildiğini anlamı! İşte örneği:

«Canım kardeşim; Gerek maddî ve gerekse manevî değerine serhad biçilmeyen, kıymetli hatıra defterinden bir sayfada bana ihdas ettiğinden dolayı, daha hatırauma başlamadan önce, sana sonsuz müteşekkirlere sunmayı kendime bir borç telâkki ediyorum (...) haddim olmuyarak sana bir kaç satır yazmak lütfunda bulunacağımı (...) Ve şunuda antiparentez ilâve edeyim ki kimseyi hâkîr görme. (...) Kendini de kimseden aşağı görmeyi su retti katiyede hissetme. (...) yazacak daha çok mevzularım var ama başkalarının hakkını gasbetmek adefim olmadıktan...»

Bir başka liseli delikanlı da «Lütfettiği» «hatıra»ını şu mısralarla bağlamış:

«Gerek râğbet, gerek nefret, reyî ancak bu millettir! Şiir şair için elbet, tedâvisiz bir illettir.»

Nasıl, beğendiniz mi? Bu liseli gençler yarın liseyi bitirip birer yüksek okula veya fakülteye girecekler, belki de diploma alacaklar, belki de devlet memuru olarak çalışacaklar!

Elinizi alınıza koyun baylar; suç bu gençlerin mi? Bir Tevfik İleri çıkar. Kokmuşlar Saltanatı'nı sürdürmek için bakanlık koltuğuna yapışır, devletin radyosundan, halkın radyosundan halkın suratına kusar:

«Kökünü kazıyacığım! Öğretmen bırakmıyacığım! Benim işim birlerle, beşlerle değil, benim işim binlerle! Sapık fikirli bütün öğretmenleri temizliyeceğim!»

Ve tirpanı çeker, girer öğretmenlere... Madalya verdiği öğretmenlerin yetiştirdiği delikanlılar bugün öğretmenlerdir, kaymakamdır, yargıçtır. Onların yetiştirdiği öğrencilerden birkaçının durumunu işte gözlemlerinizle gördünüz!

Bir Şevket Raşit Hatiboğlu çıkar, 1963 yılında halkın suratına haykırır:

«Ben bakan kaldıkça, Köy Enstitüleri açılmıyacaktır! Bunun için elimden geleni ardıma koymıyacığım!»

İşte, yetiştirmek istedikleri öğrencilerden birkaçı... Kokmuşlar Saltanatı'nı sürdürmek için, onların istediği öğrenci ve öğretmen tipi budur. Gericiğe gübrelik görmevi yapan bu baylar, gümbür gümbür yıkılıp gidiyorlar. Fakat ülkeye ettikleri kötülüğün kökü kolay kolay kazınamıyor. Okul yok, öğretmen yetişmiyor, yetişen öğretmen yetmiyor, öğrenciler her bakımdan zayıf kalıyorlar. Bugün fakülteler, yüzde doksanı yukarıdaki gibi olan öğrencilerle doludur. Ama suç bu öğrencilerde değil; suç, böyle öğrenci yetiştirmeyi amaçlayan sistemdedir. Bu sistemin sürdürülenlerdedir. Anayasa çarpışın kefereleri!

Büyük bir umursamazlıkla terkedilen bu çocukların sorumluluğu ne zaman anlaşılacak?

Ha â Penc-i dü!

Nerden takıldı dilime, bilmiyorum; o gün akşamadek mırıldanıp durdum:

«Ceviz oynamaya mı geldinodama? Nişanlın da bu mu, derler adama.»

Türkünün ne demek istediğini anlıyorsunuz, değil mi? Kızcağız, yüreği titreyerek nişanlısını bekliyor: Neden sonra oğlan geliyor; geliyor ama, sevişip oynasacak yerde, ceviz oynamaya duruyor kızcağzın odasında... Siz olsanız demez misiniz «Nişanlın da bu mu derler adama?»

Gürün'e indigimin ikinci günüydü, öğretmen arkadaşlar dediler ki, «bir kaç gün sonra müsameremiz var, gör de git». Müsamere sözünü oldum - bittim sevmem. Semer gibi bir lâf... Hele müsamerayı hiç sevmem Bir kasabanın en gözde okulu, ders dönemi boyunca hazırlık yapar, okulların tatile girecekleri bir sırada öğrenci velilerini ve halktan bazı kimseleri bir salona doldurur, birkaç saatlerini alır, bırakır. «Gece» nin merkezinde bir «piyes» vardır. Sonra bağlama takımı halaylar, oyunlar, monologlar, şiirler vb... Önce, müsamerenin düzenleyicilerinden biri perdenin önüne çıkar, becerebildiği kadar bir «açış» yapar; sonra İstiklâl marşına durulur, sonra bağlama takımı dizilir perdenin önüne, ondan sonrası malûm... Yıllarca bundan başka bir şey görülmemiştir kasabalarda. Bu yüzden, ne zaman bir «müsamere» sözü duysam, içimi sıkıntı basar.

Ama, o gün öyle olmadı. Arkadaşlar, «müsameremiz var» deyince birden sevimliliği müsamere sözü gözümde, «Semerliğini yitirdi. Kimbilir ne güzel şeyler hazırlamışlardır arkadaşlar, diye düşündüm. Elbet de hazırlıyacaklardı. Dün gazyığı lâmbası vardı sahnede, bugün elektrik var. Dün otomobil yoktu kasabada, bugün en az elli tane otomobil var. Dün bir tek borulu gramofon vardı kasabada, bugün her evde radyo

var. Dün 150 kilometrelik yol dört günde gidilirdi, bugün iki saatte gidiliyor. Dün tiyatronun, sinemanın adı bilinmezdi, bugün emzikteki çocuk sinemaya gidiyor. Dün ilk okuldan çıkanların burulu bıyıkları vardı, bugün ilk okulu bitirenler henüz süt dişlerini değiştiriyorlar. Bugünkü müsamere dünkü müsamereye benzer mi hiç, elbette iyi şeyler hazırlamışlardır arkadaşlar.

Nedense ilk sorum şu oldu:
— Oynayacağınız piyesin adı ne?
— İnsan sarrafı...

Ah keşke sormasaydım... 1963 yılında «İnsan Sarrafı» diye berbatın berbatı bir oyunu sahneye koyanların başka neler yapabileceklerini kestirmek benim için hiç de zor olmadı:

- Bağlama takımı?
- Var...
- Halay malay?
- Tabii, var...
- Şiir?
- Elbet de...
- Monolog?
- Onu da düşündük.

Müsamere yine sevimliliğini yitirdi gözümde, semerleşti, yirmi - otuz yıl önceki kılığına büründü, dikildi karşıma.

- İyi ama, dedim, bula bula İnsan Sarrafını mı buldunuz?
- N'aapalım, başka eser yok ki...
- Neden olmasın!
- Var ama, kadinsız eser yok...
- Başbaşa verip yazamaz mıydınız? Herhalde İnsan Sarrafından daha başarılı olurdu...

Kendine güvenememenin gevşek çizgilerini gördüm yüzlerinde.

— Olurdu ama... Kim ona başkoşacak? Dediler.

Acı olan belki bu da değildi. Acı olan, 1963 yılında, Cumhuriyetin ilanından kırk yıl sonra, uyanık denilebilecek bir kasabada sahneye çıkacak kadın bulunamayışydı... Oysa, bundan yirmi yıl önce, hattâ daha da önce, müsamerelerde kadınların kızların rol aldığı herkes bilir. Demek ki, korkunç bir gerileme vardı ülkede. Ülkeyi yeniden karanlıklara iten politikacı, millî kahraman gibi elini kolunu sallaya sallaya dolaşıyordu sokakta. Ve yetişen gençler, bunlar omuzların da taşmanın en büyük suç olduğundan habersizdiler. Cumhuriyetli, demokrasiyi bunlar doldurmuştu. Aydın öğretmen susuyordu. Kadın sahneye çıkamıyordu! Oysa, çeşitli illerde Devlet Tiyatroları kurulması düşünüldüğü, hattâ yer yer de kurulduğu bir dönemde yaşıyorduk. Bugün müsamere adı altındaki çalışmalar, yarının tiyatro çalışmalarının çekirdeğinden başka ne olabilirdi?

Kısacık konuşmamızdan, öğretmen arkadaşların neler yapabileceklerini anlamıştım. Ortaya koyduklarını değil de, harcadıkları emeği görmek için müsamereye gitmeğe karar verdim. Yani, semere rıza gösterdim.

